

Riikka Tapani

**YHDYSKUNTAPALVELUUN TUOMITSEMINEN JA YHDYSKUNTAPALVELUN
TÄYTÄNTÖÖNPANOPROSESSI**

YHDYSKUNTAPALVELUUN TUOMITSEMINEN JA YHDYSKUNTAPALVELUN TÄYTÄNTÖÖNPANOPROSESSI

Riikka Tapani
Opinnäytetyö
Kevät 2011
Liiketalouden koulutusohjelma
Oulun seudun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma, Oikeuden ja hallinnon suuntautumisvaihtoehto

Tekijä: Riikka Tapani

Opinnäytetyön nimi: Yhdyskuntapalveluun tuomitseminen ja yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanoprosessi

Opinnäytetyön ohjaaja: Maarit Junkkari

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2011

Sivumäärä: 50 + 1 liitesivu

Opinnäytetyön tutkimustehtävänä on yhdyskuntapalveluun tuomitsemisen sekä yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanoprosessin kuvaus sekä laatia Rikosseuraamuslaitoksen Oulun yhdyskuntaseuraamustoimistolle yhdyskuntaseuraamustyön arviointilomake. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Rikosseuraamuslaitoksen Oulun yhdyskuntaseuraamustoimisto.

Tutkimusmenetelmänä käytetään lainoppia. Ensisijaisia lähteitä työssä ovat laki yhdyskuntapalvelusta (12.12.1996/1055), valtioneuvoston asetus yhdyskuntapalvelusta (13.1.2011/4) sekä rikoslaki (19.12.1889/39). Keskeisimpiä kirjallisuuslähteitä työssä ovat hallituksen esitykset, kriminaalihuoltolaitoksen ohje yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanosta sekä korkeimman oikeuden ratkaisut.

Yhdyskuntapalvelu on rangaistus, jonka tuomioistuin voi tuomita ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta. Yhdyskuntapalvelurangaistuksen tarkoituksena on vähentää uusintarikollisuutta ja vankeusrangaistuksen käyttöä sekä parantaa tuomitujen elämäntilannetta ja heidän kykyään elää yhteiskunnassa ilman rikollisuutta. Yhdyskuntapalvelun tuomitsemiselle on neljä edellytystä, joita ovat: ehdottoman vankeusrangaistuksen pituus tulee olla enintään kahdeksan kuukautta, tuomitun täytyy suostua suorittamaan rangaistuksensa yhdyskuntapalveluna sekä soveltua sen suorittamiseen ja yhdyskuntapalvelun suorittamiselle ei saa olla esteitä. Syyttäjä pyytää Rikosseuraamuslaitokselta selvityksen syytetyn soveltuvuudesta suorittamaan rangaistuksensa yhdyskuntapalveluna ennen kuin tuomioistuin tekee päätöksen tuomitsemisesta.

Yhdyskuntapalvelurangaistus suoritetaan tekemällä valvotusti yleishyödyllistä työtä ilman palkkaa. Sen kesto riippuu rangaistuksen määrästä ja se voi olla 20–200 tuntia. Rikosseuraamuslaitos vastaa yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanosta, valitsee yhdyskuntapalvelun suorituspaikan, tekee toimeenpanosuunnitelman ja valvoo rangaistuksen suorittamista. Toimeenpanosuunnitelmaan kirjataan tuomitun velvollisuudet, palvelutehtävät ja palvelun suoritus aika. Jos tuomittu rikkoo velvollisuuksiaan törkeästi, tuomioistuin voi muuntaa jäljellä olevan rangaistuksen ehdottomaksi vankeudeksi.

Arviointilomakkeella arvioidaan Oulun yhdyskuntaseuraamustoimiston työtä yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon aikana suhteessa asiakkaiden tarpeisiin. Arviointilomake annetaan asiakkaalle täytettäväksi alun informoinnin jälkeen tai yhdyskuntapalvelun loputtua.

Asiasanat: rangaistus, yhdyskuntapalvelu, täytäntöönpano

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Economics, Option of Law and Administration

Author: Riikka Tapani

Title of thesis: Sentencing to Community Service and Community Service Enforcement Process

Supervisor: Maarit Junkkari

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2011

Number of pages: 50 p. + 1 app.

The subject of this Bachelor's thesis was to describe the process of sentencing to community service and community service enforcement process and as a result of the thesis to create an evaluation form for the Community Sanction Office of Oulu. The principal of the thesis was The Criminal Sanctions Agency's Community Sanction Office of Oulu.

Jurisprudence was employed as a research method. The primary sources consisted of The Act of Community Service (12.12.1996/1055), Government Decree on Community Service (13.1.2011/4) and The Criminal Code of Finland (19.12.1889/39). Furthermore the main literature sources included the preliminary works of law, The Criminal Sanctions Agency's guideline of the enforcement of the community service and the precedents of the Supreme Court.

Community service is a form of punishment in which a person can be sentenced instead of an unconditional imprisonment. The aim of community service is to decrease the amount of unconditional imprisonment and recidivism and improve the life situation of the sentence offenders and help them improve their abilities to reintegrate into the society and live without crime. There are four requirements for sentencing community service: the unconditional imprisonment must be maximum of eight months, the sentenced has to give an acceptance to perform the sentence as community service and be suitable to perform it and there shouldn't be any disincentives. The Criminal Sanctions Agency evaluates the suitability of the suspect for community service before the sentence is passed by the court.

Community service is performed by doing unpaid work under supervision. The amount of community service sentence can be between 20 and 200 hours. The Criminal Sanctions Agency is responsible for the enforcement of the community service and it chooses a service place and supervises the performance of the service. The Criminal Sanctions Agency makes a plan of the enforcement with the sentenced person and the service place. The plan consists of information on the performance of the service, the sentenced person's duties, assignments and the duration of the sentence. If the sentenced person seriously contravenes the given duties the court can transform the remaining time of the sentence into unconditional imprisonment.

The aim of the evaluation form is for the customers of Community Sanction Office of Oulu to evaluate the employee's work during the community service enforcement. The form will be given to the customers after the first informing or at the end of the service.

Keywords: punishment, community service, enforcement

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
2	YHDYSKUNTAPALVELUUN TUOMITSEMINEN	10
2.1	Yhdyskuntapalvelu rangaistuksena	10
2.2	Yhdyskuntapalveluun tuomitsemisen edellytykset ja soveltuvuus selvitys	12
2.3	Yhdyskuntapalveluun tuomitseminen	18
3	YHDYSKUNTAPALVELUN TÄYTÄNTÖÖNPANOPROSESSI	21
3.1	Toimeenpanon aloittaminen	21
3.2	Yhdyskuntapalvelupaikan järjestäjä	23
3.3	Toimeenpanosuunnitelma	25
3.4	Valvoja ja apuvalvoja	25
3.5	Tuomitun velvollisuudet	26
3.6	Tukipalvelut	28
3.7	Velvollisuuksien rikkominen	29
3.8	Yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon päätyminen	33
3.9	Yhteenvedo yhdyskuntapalvelun tuomisesta ja yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanoprosessista	34
4	YHDYSKUNTASEURAAMUSTYÖN ARVIOINTILOMAKKEEN LAATIMINEN	38
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	41
6	POHDINTA	45

LÄHTEET

LIITTEET

LYHENTEET

HE	hallituksen esitys
HO	hovioikeus
KKO	korkein oikeus
LaVM	lakivaliokunnan mietintö
RL	rikoslaki (19.12.1889/39)
YKPA	valtioneuvoston asetus yhdyskuntapalvelusta (13.1.2011/4)
YKPL	laki yhdyskuntapalvelusta (12.12.1996/1055)
vp	valtiopäivät

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön tutkimusongelmana on kuvata yhdyskuntapalveluun tuomitseminen sekä yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanoprosessi. Yhdyskuntapalvelu on enintään kahdeksan kuukauden ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta tehtyä valvottua palkatonta työtä. Yhdyskuntapalvelun kesto on ehdottoman vankeusrangaistuksen määrästä riippuen 20–200 tuntia. Rikosseuraamuslaitos laatii syyttäjän pyynnöstä tuomioistuimelle soveltuvuus selvityksen, jossa arvioidaan syytetyn edellytyksiä palvelusta suoriutumiselle. Jos soveltuvuuden ehdot täyttyvät ja syytetty suostuu suorittamaan rangaistuksensa yhdyskuntapalveluna, tuomioistuin voi tuomita syytetyn ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta yhdyskuntapalveluun. Yksi tunti yhdyskuntapalvelua vastaa yhtä päivää vankeutta.

Rikosseuraamuslaitos vastaa yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanosta sekä valitsee yhdyskuntapalvelun suorituspaikan, jonka kanssa tehdään toimeenpanosuunnitelma. Toimeenpanosuunnitelmaan kirjataan tuomitun velvollisuudet, palvelutehtävät ja palvelun suoritus aika. Jos tuomittu rikkoo velvollisuuksiaan törkeästi, tuomioistuin voi muuntaa jäljellä olevan rangaistuksen ehdottomaksi vankeudeksi.

Opinnäytetyön tutkimustehtävänä on:

- 1) Selvittää, miten yhdyskuntapalveluun tuomitseminen ja yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanoprosessi etenevät.
- 2) Laatia Rikosseuraamuslaitoksen Oulun yhdyskuntaseuraamustoimistolle yhdyskuntaseuraamustyön arviointilomake.

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Rikosseuraamuslaitoksen Oulun yhdyskuntaseuraamustoimisto. Rikosseuraamuslaitos on oikeusministeriön alainen ja sen tehtävänä on rangaistusten täytäntöönpano sekä yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon valvominen. Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan tavoitteena on lisätä tuomittujen rikoksettoman elämäntavan valmiuksia sekä edistää heidän elämänhallintaansa ja sijoittumistaan yhteiskuntaan yhdyskuntaseuraamusten ja vankeusrangaistusten täytäntöönpanon avulla. (Laki Rikosseuraamuslaitoksesta 27.11.2009/953, 1 §, 3 §.) Rikosseuraamuslaitoksen toiminta perustuu lakiin Rikosseuraamuslaitoksesta (27.11.2009/953) ja valtioneuvoston asetukseen Rikosseuraamuslaitoksesta (17.12.2009/1108).

Rikosseuraamuslaitos muodostuu keskushallintoyksiköstä, kolmesta rikosseuraamusalueesta sekä terveydenhuoltoyksiköstä. Rikosseuraamusalueella toimii arviointikeskus ja yhdyskuntaseuraamustoimistoja sekä vankiloita. (Valtioneuvoston asetus Rikosseuraamuslaitoksesta 17.12.2009/1108, 2 §.) Oulun yhdyskuntaseuraamustoimisto on osa Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusaluetta. Sen toimialueeseen kuuluvat Oulun ja Ylivieska-Raahen käräjäoikeudet ja sen alaisuudessa toimii myös Kokkolan toimipaikka. Yhdyskuntaseuraamustoimisto vastaa omalla toimialueellaan yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanosta ja viranomaisyhteistyöstä sekä sen kehittämisestä. (Rikosseuraamuslaitos 2011. Hakupäivä 23.4.2011.)

Opinnäytetyö on lainopillinen. Lainopillisen työn tarkoituksena on selvittää voimassa olevan lainsäädännön sisältö aiheena oleviin tutkimusongelmiin nähden ja tulkita lain sisältöä (Husa, Mutanen & Pohjolainen 2008, 20). Teoriaosuus perustuu ensisijaisena lähteenä voimassa oleviin lakeihin. Keskeisimpiä lähteitä ovat laki yhdyskuntapalvelusta (12.12.1996/1055), valtioneuvoston asetus yhdyskuntapalvelusta (13.1.2011/4) ja rikoslaki (19.12.1889/39). Keskeisiä kirjallisuuslähteitä ovat hallituksen esitykset, kriminaalihuoltolaitoksen ohje yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanosta sekä korkeimman oikeuden ratkaisut.

Yhdyskuntapalvelulakia uudistettiin vuoden 2011 alussa, jolloin joidenkin termien nimet muuttuivat. Opinnäytetyössä käytössä ovat uuden lain mukaiset termit, mutta korkeimman oikeuden ratkaisuihin ovat vanhat termit. Entinen kriminaalihuoltolaitos on yhdistynyt vankeinhoitolaitoksen kanssa Rikosseuraamuslaitokseksi ja entisestä palvelusuunnitelmasta käytetään nyt nimitystä toimeenpanosuunnitelma.

Opinnäytetyössä tehtävänä on laatia tilastollinen lomake. Yhdyskuntaseuraamustyön arviointilomakkeella arvioidaan Oulun yhdyskuntaseuraamustoimiston asiakkaiden kokemusta työntekijän työskentelystä suhteessa asiakkaan tarpeisiin. Lomake annetaan asiakkaalle täytettäväksi yhdyskuntapalvelun alkuinformoinnin jälkeen soveltuvin osin tai yhdyskuntapalvelun loputtua. Arviointilomakkeen pohjana on käytetty Oulun yhdyskuntaseuraamustoimiston aikaisempaa lomaketta, jota on uudistettu siten, että siihen on laadittu lisää kysymyksiä. Uuden arviointilomakkeen tarkoituksena on kysyä palveluun liittyviä asioita laajemmin koko yhdyskuntapalvelurangaistuksen suorittamisprosessin ajalta.

Lomakkeen laatimiseksi on käyty keskusteluja Oulun yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijöiden kanssa. Keskusteluilla on selvitetty, mistä yhdyskuntapalvelun suorittamisen osa-alueista

arviointilomakkeella halutaan yhdyskuntaseuraamustoimiston asiakkailta pyytää arvio. Keskusteluissa paikalla olivat Oulun yhdyskuntaseuraamustoimiston apulaisjohtaja sekä neljä muuta työntekijää, jotka hoitavat yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanoja. Keskusteluissa mukana olevat henkilöt on valittu sen perusteella, että heillä on asiantuntemusta ja omakohtaista kokemusta yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanosta käytännössä.

Opinnäytetyö rakentuu kuudesta luvusta. Opinnäytetyön luvussa kaksi käsitellään seuraamisen historiaa, yhdyskuntapalvelurangaistuksen tuomitsemisen edellytyksiä ja sen tuomitsemista. Kolmas luku koskee yhdyskuntapalvelurangaistuksen täytäntöönpanoa. Siinä kuvataan täytäntöönpanoprosessi sekä selvitetään täytäntöönpanoon liittyvät yhdyskuntapalvelupaikan järjestäjä, toimeenpanosuunnitelma, tuomitun velvollisuudet sekä mitä seuraa velvollisuuksien rikkomisesta. Neljännessä luvussa kerrotaan Oulun yhdyskuntaseuraamustoimistolle tehdyn yhdyskuntaseuraamustyön arviointilomakkeen laatimisesta. Viimeiset luvut viisi ja kuusi koostuvat opinnäytetyön johtopäätöksistä ja pohdinnasta. Liitteenä on yhdyskuntaseuraamustyön arviointilomake.

2 YHDYSKUNTAPALVELUUN TUOMITSEMINEN

2.1 Yhdyskuntapalvelu rangaistuksena

Laki yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta (14.12.1990/1105) tuli voimaan 1. tammikuuta 1991. Aluksi yhdyskuntaseuraamusta kokeiltiin rangaistuksena Suomessa alueella, jossa asui noin kymmenesosa väestöstä. Vuonna 1992 kokeilua laajennettiin koskemaan aluetta, jossa asui kolmasosa väestöstä. Huhtikuusta 1994 seuraamuksen kokeiluala koski koko maata. Alussa kokeiluaika oli kolme vuotta, mutta aikaa pidennettiin toisella kolmella vuodella. (HE 144/1996 vp, Nykytila, Lainsäädäntö ja käytäntö, 1-2 kappaleet.) Määräaikaisen kokeilun avulla oli tarkoitus kerätä tietoa siitä, miten yhdyskuntapalvelun täytäntöönpano käytännössä onnistuu ja kuinka hyvin rangaistus sopii Suomen seuraamusjärjestelmään. Lisäksi haluttiin selvittää, löytyykö tuomituille palvelupaikkoja ja kuinka halukkaita tuomioistuimet ovat tuomitsemaan rikokseen syyllistyneitä yhdyskuntapalveluun. (HE 144/1996 vp, Nykytila, Nykytilan arviointi, Kokeilun tuloksia, 1 kappale.)

Säätämällä yhdyskuntapalvelu osaksi Suomen rangaistusjärjestelmää, tavoitteena oli vähentää vankeusrangaistusten käyttöä ja antaa tuomioistuimelle uusi rangaistusvaihtoehto, joka sijoittuisi ankaruudeltaan ehdollisen ja ehdottoman vankeusrangaistuksen väliin. Haluttiin myös pyrkiä edistämään rikoksenteijöiden mahdollisuuksia selviytyä yhteiskunnassa siten, että he pystyvät elämään normaalin yhteiskuntaelämän piirissä, jatkamaan mahdollisesti entisessä työssään ja estämään, etteivät heidän perhesuhteensa katkeaisi, sen sijaan että he menisivät suorittamaan vankeusrangaistuksen ja eristäytyisivät yhteiskunnasta. Lisäksi pitkän ajan kuluessa uusintarikollisuus vähenisi, kun tuomitut olisivat osana työyhteisöä eivätkä rikollisyhteisöä. (HE 62/1990 vp, 3.) Yhdyskuntapalvelurangaistuksen ideana on myös lisätä sen suorittajan vastuuntuntoa omasta elämästään ja edistää yhteiskuntaan sopeutumista tukemalla häntä ja korostaa hänen oman vastuunsa ja aktiivisuutensa merkitystä sekä kuntoutumista. (Rautiainen 2008, 11, 15.) Yhdyskuntapalvelulla olisi myös yhteiskuntaan taloudellisia vaikutuksia siten, että jos sen käytöllä saataisiin pysyvästi alennettua vankien määrää, se toisi kustannussäästöjä (HE 62/1990 vp, 3).

Toisaalta negatiivisena asiana pidettiin sitä, että uuden seuraamuksen myötä Suomen seuraamusjärjestelmästä voisi tulla liian monimutkainen. Uskottiin kuitenkin, että yhdyskuntapalvelun

lisääminen ei tekisi Suomen rangaistusjärjestelmää liian vaikeaksi hahmottaa. Lisäksi yhdyskuntapalvelurangaistuksen suorituksen aikana tuomitulla on mahdollisuus tehdä uusia rikoksia, toisin kuin ehdottoman vankeuden aikana. Tätä kuitenkin voi estää se, että yhdyskuntapalvelun tunteja suoritetaan yleensä iltaisin ja viikonloppuisin, jolloin suurin osa satunnaisrikollisuudesta tehdään. (Komiteamietintö 1989:41, 3.)

Kokeilun tuloksena saatiin myönteistä palautetta. Esimerkiksi vuoden 1993 syyskuun lopussa yhdyskuntapalvelun aloittajia oli ollut 630 ja tuomituista 80 prosenttia oli suorittanut palvelun loppuun. Lisäksi palvelupaikkojen löytäminen oli onnistunut ilman ongelmia. Yhdyskuntapalvelu päätettiin liittää osaksi Suomen rangaistusjärjestelmää ja uusi laki yhdyskuntapalvelusta (12.12.1996/1055) tuli voimaan 1.1.1997. Laissa säilytettiin olennaisimmat piirteet yhdyskuntapalvelusta sen perusteella, miten ne olivat kokeilun aikana vakiintuneet käytäntöön. (HE 301/1993 vp, Yleisperustelut, Nykytila; HE 144/1996 vp, Esityksen pääasiallinen sisältö; HE 144/1996 vp, Nykytila, Nykytilan arviointi.) Yhdyskuntapalvelusta säädettiin myös asetuksessa yhdyskuntapalvelusta (28.12.1990/1259) sekä asetuksessa yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanosta (28.12.1990/1260) ja ne jäivät voimaan vuonna 1997, vaikka lain, jonka nojalla asetukset oli annettu, voimassaolo lakkasi uuden yhdyskuntapalvelulain myötä (YKPL 14.2 §). Yhdyskuntapalvelulakia uudistettiin vuoden 2011 alussa ja silloin myös aikaisemmat asetukset kumottiin ja laadittiin uusi valtioneuvoston asetus yhdyskuntapalvelusta (13.1.2011/4).

Suomen seuraamusjärjestelmässä rangaistukset kohdistuvat koskemaan rikosentekijän varallisuutta tai vapautta. Rikoslaisissa rangaistukset on jaettu yleisiin ja erillisiin rangaistuksiin. Yleiset rangaistukset ovat rikesakko, sakko, ehdollinen vankeus, yhdyskuntapalvelu ja ehdoton vankeus. Yleisiä rangaistuksia voidaan tuomita kaikille rikoslain alaisille. Erityisiä rangaistuksia ovat virkamiehille tuomittava viraltapano ja varoitus sekä sotilaille tuomittavat kurinpitörangaistukset, alle 18-vuotiaille tuomittava nuorisorangaistus ja yhteisösakko, joka voidaan tuomita oikeushenkilöille. Erityiset rangaistukset on suunnattu tietyille tekijäryhmille. (RL 6:1 §; Heinonen, Koskinen, Lappi-Seppälä, Majanen, Nuotio, Nuutila & Rautio 2002, 184–185.)

Yhdyskuntapalvelu on vaihtoehtoinen rangaistus ehdottoman vankeusrangaistuksen rinnalla. Yhdyskuntapalvelurangaistus voidaan tuomita enintään kahdeksan kuukauden ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta. Yhdyskuntapalvelu suoritetaan tekemällä säännöllisesti yleishyödyllistä työtä ilman palkkaa. Sen kesto riippuu tuomitun ehdottoman vankeusrangaistuksen määrästä ja voi olla vähintään 20 tuntia ja enintään 200 tuntia. Työtä tehdään vapaudessa, mutta aina val-

vonnan alaisena. (RL 6:11 §; YKPL, 1 §.) Yhdyskuntapalvelusta ei makseta palkkaa, koska tuomitulla on mahdollisuus olla normaalisti töissä palvelun suorituksen aikana ja ansaita siten eläntonsa. Työttömän palvelun suorittajan toimeentulo järjestetään sosiaaliturvajärjestelmän tukitoiminnalla. (Komiteamietintö 1898:41, 24.)

Vuonna 2001 yhdyskuntapalvelun käyttöä laajennettiin siten, että sitä voidaan tuomita myös yli vuotta pidemmän ehdollisen vankeusrangaistuksen lisänä, jos katsotaan, että ehdollinen vankeus yksinään on riittämätön rangaistus. Ehdollisen vankeuden lisänä yhdyskuntapalvelua voidaan tuomita 20 – 90 tuntia. (RL 6:10 §.) Yhdyskuntapalveluun voidaan tuomita myös 15–17 vuotta vanha nuorena henkilönä rikokseen syyllistyneenä. Nuoria kuitenkin tuomitaan harvoin yhdyskuntapalveluun, koska voidaan katsoa, että nuorilla ei joissain tapauksissa ole yhdyskuntapalvelun suorittamiseen vaadittavaa pitkäjänteisyyttä. (Matikkala 2010, 45.)

2.2 Yhdyskuntapalveluun tuomitsemisen edellytykset ja soveltuvuusselvitys

Rikoksen tapahtuessa poliisi suorittaa esitutkinnan, jonka jälkeen asia etenee syyttäjälle ja syyttäjä aloittaa syyteharkinnan. Kun syyttäjä päättää nostaa syytteen rikoksesta, josta rangaistuksena olisi enintään kahdeksan kuukauden tuomio ehdotonta vankeutta, syyttäjän on hankittava Rikosseuraamuslaitokselta soveltuvuusselvitys. Soveltuvuusselvityksessä Rikosseuraamuslaitos ottaa kantaa siihen, soveltuisiko rikoksesta epäilty suorittamaan rangaistuksen yhdyskuntapalveluna. Myös rikoksesta syytetty voi itse pyytää soveltuvuusselvityksen tekemistä, mutta sen tekemiseen on oltava painava syy. Selvitystä ei kuitenkaan tarvitse hankkia, jos on ilmeisen epätodennäköistä, että rangaistuksen sijasta tuomittaisiin yhdyskuntapalvelua, kun otetaan huomioon odotettavissa oleva rangaistuksen pituus tai laji tai muut seikat. (RL 6:11 §; YKPA 1 §.) Esimerkiksi törkeästä pahoinpitelystä rangaistuksena on vähintään yksi vuosi vankeutta, joten sitä ei voi muuntaa yhdyskuntapalveluksi (RL 21:6 §).

Korkeimman oikeuden ratkaisussa 1998:76 pohdittiin, onko rikoksen törkeys este yhdyskuntapalvelun tuomitsemiselle.

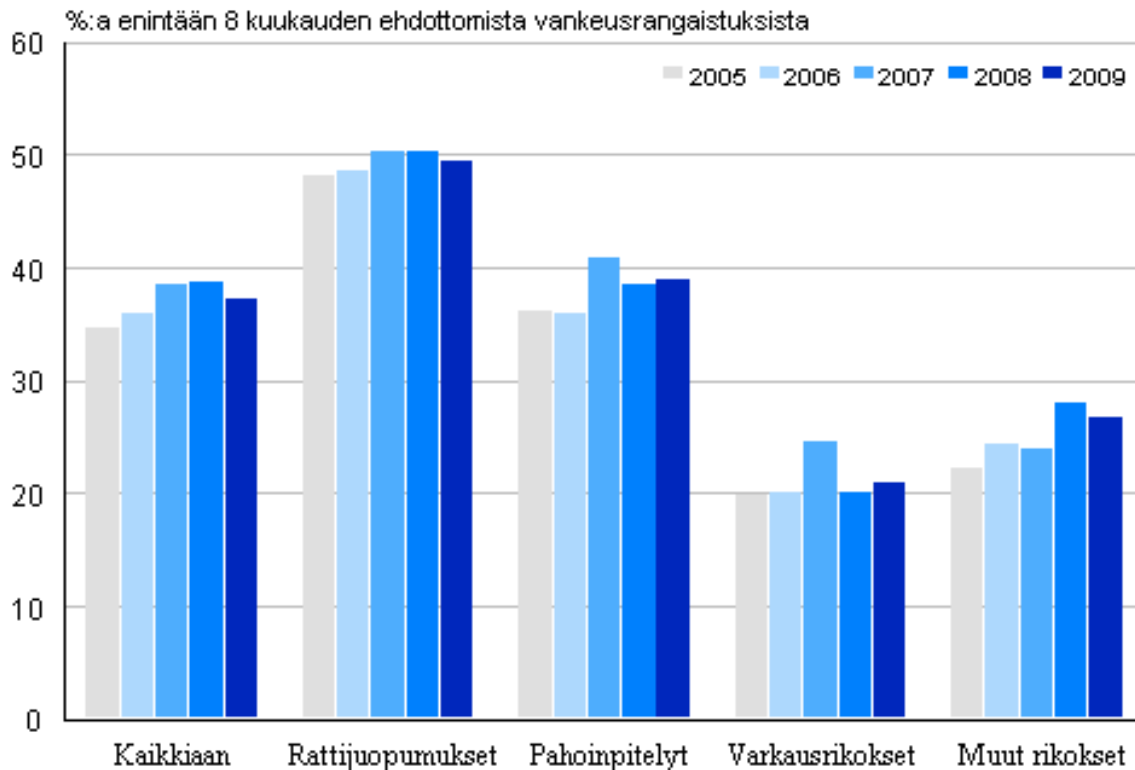
Käräjäoikeus tuomitsi A:n ehdolliseen vankeusrangaistukseen törkeästä rattijuopumuksesta, liikenteen vaarantamisesta sekä kuolemantuottamuksesta. Ehdolliseen vankeusrangaistukseen päädyttiin, koska käräjäoikeus katsoi, et-

tä yleinen lainkuuliaisuus ja vakiintunut rangaistuskäytäntö eivät vaatineet ehdottoman vankeusrangaistuksen tuomitsemista ja lisäksi, koska hänellä ei ollut aikaisempia vankeusrangaistuksia.

Hovioikeus katsoi, että A:n teon vakavuusaste oli sellainen, että siitä yleensä vaadittiin ehdotonta vankeutta eikä se, ettei A:ta aikaisemmin ole rangaistu, riittänyt muuttamaan arviointia. A oli antanut suostumuksensa suorittaakseen rangaistuksen yhdyskuntapalveluna, mutta hovioikeuden mielestä hän ei suoriutuisi siitä, koska hän oli jättänyt koulun, varusmiespalvelun sekä siviilipalvelun kesken ja hän tarvitsisi valvontaa ja päihdehuollon palveluja.

Valituksessaan korkeimpaan oikeuteen A vaati, että ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta hänet tuomitaan yhdyskuntapalveluun. Korkeimman oikeuden mukaan rikoslain voimaanpanemisesta annetun asetuksen 3 §:n 2 momentin mukaisesti muutoksenhakutuomioistuimen on sovellettava tuomitsemishetkellä voimassa olevaa lakia, joten asiaan sovellettiin yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta annettua lakia. Korkein oikeus katsoi, että A voidaan tuomita suorittamaan rangaistuksensa yhdyskuntapalveluna. Perusteluina ratkaisulle oli, että A oli suostunut yhdyskuntapalvelun suorittamiseen ja selvityksen mukaan hän soveltuu suorittamaan palvelun tukitoimien avulla. A:n voidaan olettaa suoriutuvan yhdyskuntapalvelusta. A:n tekemät rikokset ovat vakavia, ja ne voisivat estää palveluun tuomitsemisen, mutta A oli rikokset tehdessään ollut 18-vuotias eikä hänellä ollut aikaisempia rangaistuksia. (KKO 23.6.1998 T 2076. Finlex.)

Yleisimpiä rikoksia, joiden sijasta yhdyskuntapalvelua on tuomittu, ovat rattijuopumukset ja pahoinpitely (Tilastokeskus 2009b. Hakupäivä 7.3.2011).

KUVIO 1. Yhdyskuntapalvelun käyttö eri rikoksissa 2005–2009. (Tilastokeskus 2009b. Hakupäivä 7.3.2011.)

Soveltuvuusselvityksen tekoa varten epäilty kutsutaan haastatteluun Rikosseuraamuslaitokselle. Haastattelu kestää noin tunnin. Soveltuvuusselvitystä tehdessään Rikosseuraamuslaitoksen työntekijä selvittää, onko syytetyllä edellytyksiä suoritua yhdyskuntapalvelun vaatimista ehdoista. Rikosseuraamuslaitos selvittää syytetyn soveltuvuuden ottamalla huomioon hänen kykynsä ja sen, onko hän halukas suoriutumaan palvelusta sekä muut häntä koskevat olosuhteet. Olosuhteista selvitetään muun muassa syytetyn asumistilanne, millaista työkokemusta hänellä on, millälaisessa elämäntilanteessa hän on, vaikuttaako hänen päihteiden käyttönsä yhdyskuntapalveluun, miten hän on kykenevä hoitamaan omia asioitaan sekä kuinka motivoitunut hän on suorittamaan palvelun. Samalla kun soveltuvuusselvitystä tehdään, selvitetään, onko tarvetta tukitoimiin. Soveltuvuusselvityksen aikana tutkittavalle kerrotaan yhdyskuntapalvelun sisältö, ehdot ja mitä ehtojen rikkomisesta seuraa. Lisäksi häneltä kysytään suostumus rangaistuksen suorittamiseen yhdyskuntapalveluna ja se merkitään myös soveltuvuusselvitykseen. (YKPA 2 §; Rautiainen

2008, 9, 32.) Suostumus vaaditaan, koska Euroopan ihmisoikeussopimuksen 4 artikla kieltää pakkotyön tekemisen ja suostumuksen pyytämällä vältetään se, ettei yhdyskuntapalvelurangaistusta voida pitää pakkotyönä. (Euroopan ihmisoikeussopimus, 63/1999, 4 artikla; HE 62/1990 vp, 7-8.) Rautiaisen (2008, 57) mukaan tyypillinen yhdyskuntapalvelurangaistusta suorittava on 35 - 40 -vuotias mies, jolla on vaikeuksia työ- ja asuntomarkkinoilla ja joka kärsii päihderiippuvuudesta.

Rikosseuraamuslaitos maksaa rikoksesta epäilylle kohtuulliset matkakustannukset, jotka aiheutuvat soveltuvuusselvityksen tekemistä varten laitokselle paikalle tulosta. Matkakulujen korvausta täytyy hakea hakemuksella ja Rikosseuraamuslaitoksen tulee kertoa asiakkaalle korvausten hakemisesta. Matkakustannukset korvataan yleensä julkisten kulkuneuvojen kustannusten mukaisesti. (YKPA 12 §; Kriminaalihuoltolaitos 2002, 18.)

Soveltuvuusselvityksen merkitys on tärkeä, jotta palveluun ei tuomittaisi henkilöitä, jotka ovat työhaluttomia tai eivät esimerkiksi alkoholiongelman vuoksi tulisi selviytymään palvelutehtävistä säännöllisesti. Myöskään palvelupaikkojen kannalta ei olisi hyvä lähettää töihin sellaisia henkilöitä, jotka suurella todennäköisyydellä eivät suoriutuisi palvelusta. (HE 62/1990 vp, 8-9.) Yleisiä syitä, miksi katsotaan, että syytetty ei ole soveltuva yhdyskuntapalvelun suorittamiseen ovat esimerkiksi päihderiippuvuus, jatkuva rikollinen käyttäytyminen sekä asunnottomuus tai epäsäännöllinen elämäntapa. (Rautiainen 2008, 9.) Valmis soveltuvuusselvitys lähetetään sille syyttäjälle, joka sitä on pyytänyt tai jos syytetty on itse sitä vaatinut, asiassa toimivaltaiselle syyttäjälle (YKPA 2 §).

Rikoslain 6:11 §:n mukaan yhdyskuntapalvelun edellytyksenä on, että rikosentekijä antaa suostumuksensa rangaistuksen tuomitsemiselle ja voidaan olettaa, että hän tulee suoriutumaan yhdyskuntapalvelun suorittamisesta. Lisäksi aiemmat ehdottomat vankeusrangaistukset, yhdyskuntapalvelut tai muut painavat syyt eivät saa muodostua esteeksi yhdyskuntapalvelun tuomitsemiselle (RL 6:11 §).

Korkeimman oikeuden ratkaisussa 2003:11 käsitellään sitä, miten yhdyskuntapalveluun tuomitsemiseen vaikuttavat ratkaisuhetken olosuhteet ja miten olosuhteet voivat muuttua myöhemmin.

Käräjäoikeus oli tuominnut A:n vankeusrangaistukseen vahingonteosta, varkauden yrityksestä, kahdesta petoksesta, lievistä kavalluksesta, kuudesta

näpistyksestä, yhdeksästä kulkuneuvon kuljettamisesta oikeudetta, luvattomasta käytöstä, rattijuopumuksesta, kahdesta liikenneturvallisuuden vaarantamisesta, pahoinpitelyn yrityksestä ja laittomasta uhkauksesta, teräaseen hallussapidosta yleisellä paikalla, kahdesta törkeästä rattijuopumuksesta, lievästä petoksesta ja kolmesta varkaudesta. Tehdyn soveltuvuusselvityksen mukaan A ei soveltunut yhdyskuntapalveluun, koska hänellä oli päihdeongelma.

A haki muutosta hovioikeudesta ja vaati, että hänelle tehtäisiin uusi soveltuvuusselvitys, koska hän oli aloittanut yhdeksän kuukautta kestävästä päihdehoidon, jonka onnistuessa hän olisi saattanut soveltua yhdyskuntapalvelun suorittamiseen. Hovioikeus kuitenkin katsoi, että hoidosta oli pääosa suoritettamatta, joten silloin ei vielä varmuudella voinut tietää, tuleeko se onnistumaan. Hovioikeus ei muuttanut käräjäoikeuden tuomiota.

Korkeimman oikeuden valituksessa A vaati, että ehdoton vankeusrangaistus muunnetaan yhdyskuntapalveluksi. Korkein oikeus määräsi A:lle vankeusrangaistuksen sijasta yhdyskuntapalvelua. Korkein oikeus perusteli päätöstään sillä, että aiemmasta soveltuvuusselvityksestä oli kulunut 4 kuukautta ja uuden soveltuvuusselvityksen mukaan A:n päihdehoito oli edistynyt hyvin ja A oli nyt soveltuva suoriutumaan yhdyskuntapalvelusta. (KKO 12.2.2003 T 282. Finlex.)

Esteenä yhdyskuntapalveluun tuomitsemiselle ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta on, jos rikoksentehtäjä on jo suorittamassa tai pian suorittaa aiemmin tuomitun ehdottoman vankeusrangaistuksen, jonka pituus on niin pitkä, ettei yhdyskuntapalvelun suorittaminen normaalissa vuoden määräajassa olisi mahdollista. Yhdyskuntapalvelun tuomitsemiseen vaikuttaa myös aikaisempi rikollisuus, jossa huomioidaan, kuinka ankaria ja kuinka paljon aikaisempia ehdottomia vankeusrangaistuksia rikoksentehtäjällä on. Jos aikaisemmat vankeusrangaistukset ovat tapahtuneet useita vuosia sitten, ne eivät vaikuta tuomioon. Lisäksi useasti rikoksista syytettynä oleville taparikollisille ei ole tarkoituksenmukaista tuomita yhdyskuntapalvelua. (HE 144/1996 vp, Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset, Yhdyskuntapalvelun käyttöala, Valinta ehdottoman vankeusrangaistuksen ja yhdyskuntapalvelun välillä; LaVM 15/1996, Yhdyskuntapalvelu, 8 kappale.)

Korkeimman oikeuden ratkaisussa 2000:11 käsitellään sitä, muodostavatko aikaisemmat rikokset esteen yhdyskuntapalvelurangaistuksen tuomitsemiselle.

A tuomittiin 45 päivän vankeusrangaistukseen pahoinpitelystä ja A valitti hovioikeuteen ja vaati, että rangaistusta lievennetään tai vankeusrangaistus määrätään ehdolliseksi tai ainakin, että hänet vankeusrangaistuksen sijasta tuomitaan yhdyskuntapalveluun.

Hovioikeus katsoi, että A:n tekemät rikokset olivat lajiltaan sellaisia, että niistä

on tuomittava vankeusrangaistukseen ja koska A oli tuomittu jo useasti aikaisemmin ehdottomiin vankeusrangaistuksiin, ne muodostivat esteen yhdyskuntapalveluun tuomitsemiselle. Hovioikeus ei muuttanut käräjäoikeuden tuomiota.

A valitti korkeimpaan oikeuteen. Korkeimman oikeuden päätöksen perusteluna oli, että koska A ei ollut viime vuosina syylistynyt rikoksiin toistuvasti eikä myöskään lyhyen ajan kuluttua vankilasta vapautumisen jälkeen eikä hänen aikaisempi rikollisuutensa seuraamusten perusteella arvioituna, ollut ollut kovin vakavaa, A:n aikaisempi rikollisuus ei ole esteenä yhdyskuntapalveluun tuomitsemiselle. A:lle tuomittiin 45 päivän vankeusrangaistuksen sijasta yhdyskuntapalvelua 45 tuntia. (KKO 2.2.2000 T 156. Finlex.)

Aikaisemmat yhdyskuntapalvelutuomiot vaikuttavat myös uuden yhdyskuntapalvelun tuomitsemiseen. Jos aikaisempia yhdyskuntapalvelutuomioita on useita, ne voivat estää uuden yhdyskuntapalvelun tuomitsemisen. Lain esitöissä verrataan yhdyskuntapalvelua samankaltaisena varoitukseen vankilaan joutumisesta kuin ehdollista rangaistusta. Jos yhdyskuntapalveluja on ollut useita, ei varoituksesta ole ollut hyötyä ja siksi ei ole tarkoituksenmukaista antaa samaa varoitusta useita kertoja. Kuitenkin huomioon otetaan rikosten välinen aika sekä niiden ankaruus. (HE 144/1996 vp, Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset, Yhdyskuntapalvelun käyttöala, Valinta ehdottoman vankeusrangaistuksen ja yhdyskuntapalvelun välillä; HE 144/1996 vp, Nykytila, Nykytilan arviointi, Yhdyskuntapalvelun ja vankeuden ankaruusvertailu.)

Muita painavia syitä, jotka ovat merkittäviä, kun mitataan rangaistusta, voivat olla esimerkiksi tuomittavan rikoksen laji ja uudet rikokset. Joissain tapauksissa törkeistä huumausainerikoksista tai siveellisyysrikoksista voidaan tuomita alle kahdeksan kuukauden vankeusrangaistus, mutta rikoksen laatu estää yhdyskuntapalvelurangaistuksen. Lisäksi, jos yhdyskuntapalveluun tuomittu pian tuomion saatuaan syylistyy samanlaiseen rikokseen uudestaan, uudesta rikoksesta ei ole perusteltua tuomita yhdyskuntapalveluun. (HE 144/1996 vp, Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset, Yhdyskuntapalvelun käyttöala, Valinta ehdottoman vankeusrangaistuksen ja yhdyskuntapalvelun välillä.)

Korkeimman oikeuden ratkaisu 2003:34 käsittelee sitä, ovatko aikaisemmat yhdyskuntapalvelurangaistukset esteenä uuden yhdyskuntapalvelun tuomitsemiselle.

A oli syytettynä törkeästä rattijuopumuksesta ja hänet oli aikaisemmin tuomittu kaksi kertaa yhdyskuntapalveluun samanlaisista rikoksista. Käräjäoikeuden mukaan teon luonteen ja A:n aikaisemman rikollisuuden vuoksi hänet tuli tuomita ehdottomaan vankeuteen. Yhdyskuntapalveluun tuomitsemisen osal-

ta käräjäoikeus totesi, että A ei ollut soveltuva suorittamaan yhdyskuntapalvelurangaistusta. Perusteluina käräjäoikeus katsoi, että esteen yhdyskuntapalvelun tuomitsemiselle muodostivat A:n aikaisemmat yhdyskuntapalvelut, koska hänellä oli takanaan useita aikaisempia rikoksia, jotka oli tehty melko lyhyen ajan kuluessa. Lisäksi rikokset olivat lajiltaan törkeitä ja samankaltaisia samoin kuin nyt kyseessä oleva rikos.

A valitti hovioikeuteen, mutta tuomio pysyi samana. A valitti korkeimpaan oikeuteen ja se pyysi virallista syyttäjää hankkimaan soveltuvuus selvityksen. A:sta tehdyn soveltuvuus selvityksen mukaan hän olisi sovelias suorittamaan yhdyskuntapalvelun. A antoi myös suostumuksensa sen suorittamiseen. Kysymykseksi jäi, estävätkö aikaisemmat yhdyskuntapalvelurangaistukset uuden tuomitsemista. Korkein oikeus päätti tuomita syytetyn ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta yhdyskuntapalveluun. Ratkaisun perusteluina korkein oikeus katsoi, että rikosten taustatekijänä on ollut A:n alkoholiongelma, joten yhdyskuntapalvelu edistäisi paremmin hoitoa ja sopeutumista yhteiskuntaan kuin vankeus. (KKO 7.4.2003 T 789, Finlex.)

Hovioikeuden ratkaisussa 2002:11 yhdyskuntapalvelurangaistuksen tuomitsemisen esteeksi muodostuivat syytetyn aikaisemmat yhdyskuntapalvelut ja ehdottomat vankeusrangaistukset.

Käräjäoikeus oli tuominnut A:n 60 päivän vankeusrangaistukseen pahoinpitelystä. A oli vaatinut, että vankeuden sijasta hänet tuomittaisiin yhdyskuntapalveluun. Käräjäoikeus katsoi, että A ei ollut sovelias suorittamaan rangaistustaan yhdyskuntapalveluna, koska A oli jo aikaisemmin tuomittu sekä ehdottomaan vankeusrangaistukseen että yhdyskuntapalveluun.

Hovioikeus ei muuttanut A:n valituksesta huolimatta käräjäoikeuden tuomiota. Hovioikeus perusteli ratkaisua sillä, että esteeksi muodostuivat A:n aikaisemmat rikokset, jotka olivat olleet hyvin samanlaisia sekä se, että hänet oli jo aikaisemmin tuomittu yhdyskuntapalveluun ja ehdottomiin vankeusrangaistuksiin. (Rovaniemen hovioikeus 24.6.2002 T 348, Finlex.)

2.3 Yhdyskuntapalveluun tuomitseminen

Yhdyskuntapalvelurangaistuksen valinnassa käytetään kaksivaiheista menettelyä. Tuomioistuimien ensin tuomitsee syytetyn ehdottomaan vankeusrangaistukseen, jonka jälkeen tulee harkintaan rangaistuksen muuntaminen yhdyskuntapalveluksi. Lopullisen ratkaisun yhdyskuntapalvelun tuomitsemisesta ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta tekee siis tuomioistuin. Menettelyllä varmistetaan se, että yhdyskuntapalvelua ei käytetä ehdotonta vankeutta lievemmän rangaistuksen sijasta. (RL 6:11 §; Lappi-Seppälä 2000, 195.) Tuomioistuimen harkinta perustellaan tarkasti käräjäoikeuden tuomiossa. Tällä tavalla turvataan syytetyn oikeusturva ja hän voi itse arvioida,

onko tuomio tehty oikein. (Rikostyöryhmän raportti 2007, 13.) Lakivaliokunnan mietinnön 15/1996 mukaisesti tuomioistuimen pääsääntönä on aina tuomita yhdyskuntapalvelurangaistukseen, kun sille ei ole esteitä (LaVM 15/1996 vp, Hallituksen esitys, 3 kappale).

Yhdyskuntapalvelurangaistuksen kesto riippuu sen ehdottoman vankeusrangaistuksen kestosta, jonka sijasta yhdyskuntapalvelua on tuomittu. Yhdyskuntapalvelun kesto voi olla 20 ja 200 tunnin välillä. (YKPL 1 §.) Vuoden 1990 hallituksen esityksessä 62/1990 ohjeistetaan, miten yhdyskuntapalvelun tunnit vastaavat vankeusrangaistuksen pituutta taulukon avulla. Taulukkoon on otettu yleisimmät vankeusrangaistuksia vastaavat tunnit. Vankeusrangaistuksen yleisen minimin mukainen 14 päivän rangaistus vastaa 20 tuntia yhdyskuntapalvelua, mutta 30 päivästä neljään kuukauteen yksi tunti yhdyskuntapalvelua vastaa yhtä päivää vankeutta. Taulukon loppupään tuntimäärät vähenevät suhteessa vankeuspäiviin, koska yli 200 tunnin menevää määrää pidetään kohtuuttomana ja ulkomaisten kokemusten mukaan todennäköisyys, että palvelun suoritus epäonnistuu, kasvaa suuresti, kun tuntimäärä nousee. (HE 62/1990 vp, 14-15.) Myös Keinänen (2006, 41) tutkimuksen mukaan rangaistuksen kesto vaikuttaa merkittävästi yhdyskuntapalvelun suorittamisen keskeytyksiin. Riski palvelun keskeytymiseen oli 54 prosenttia korkeampi 75–99 tuntia kestävässä palveluissa kuin alle 50 tuntia tuomituilla. Lisäksi pidemmissä tuomioissa 100–149 tuntia riski keskeytymiseen oli 2,5 ja yli 150 tuntia tuomituilla 2,7 kertaa suurempi verrattuna alle 50 tunnin tuomioihin. (Keinänen 2006, 41.)

TAULUKKO 1. Yhdyskuntapalvelun ja sitä vastaavan vankeusrangaistuksen välinen ohjeellinen muuntoasteikko. (HE 62/1990 vp, 15.)

Vankeusrangaistuksen pituus	Yhdyskuntapalvelun tuntimäärä
14 päivää	20 tuntia
20 ”	25 ”
30 ”	30 ”
40 ”	40 ”
50 ”	50 ”
60 ”	60 ”
70 ”	70 ”
80 ”	80 ”
90 ”	90 ”
3 kk 15 päivää	105 ”
4 kk	120 ”
4 kk 15 päivää	130 ”
5 kk	140 ”
5 kk 15 päivää	150 ”
6 kk	160 ”
6 kk 15 päivää	170 ”
7 kk	180 ”
7 kk 15 päivää	190 ”
8 kk	200 ”

3 YHDYSKUNTAPALVELUN TÄYTÄNTÖÖNPANOPROSESSI

3.1 Toimeenpanon aloittaminen

Rikosseuraamuslaitos vastaa yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanosta (YKPL 2 §). Täytäntöönpanosta säädetään valtioneuvoston asetuksessa yhdyskuntapalvelusta (13.1.2011/4). Täytäntöönpano aloitetaan ilman viivytystä, kun yhdyskuntapalvelurangaistus on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi (YKPA 5 §). Rikosseuraamuslaitoksen vastuu alkaa siitä, kun tieto saapuu toimeenpantavaksi tulevasta rangaistuksesta (Kriminaalihuoltolaitos 2002, 1).

Yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanoasiakirjoja ovat täytäntöönpanomääräys, täytäntöönpanokirja sekä muut palvelun muodolliseen täytäntöönpanoon tarvittavat asiakirjat. Täytäntöönpanokirja on tuloste tai sähköinen asiakirja, joka sisältää tuomioistuimen tuomiolausejärjestelmään tallentamat tiedot päätösilmoituksesta. (YKPA 3 §.) Kun yhdyskuntapalvelutuomion täytäntöönpanoasiakirjat ovat valmiit, Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö toimittaa ne täytäntöönpanon aloittamista varten sille ulosottomiehelle, jonka toimialueella tuomittu asuu (YKPA 4 §).

Kun ulosottomies on saanut täytäntöönpanoasiakirjan, hän ilmoittaa tuomitulle päivämäärän, johon mennessä tuomitun on ilmoitauduttava yhdyskuntapalvelun toimeenpanosta vastaavassa Rikosseuraamuslaitoksen yhdyskuntaseuraamustoimistossa. Ulosottomiehen tulee myös ilmoittaa määräpäivästä ja lähettää täytäntöönpanoasiakirjat Rikosseuraamuslaitokselle. Tuomitun on käytävä Rikosseuraamuslaitoksen yhdyskuntaseuraamustoimistossa laatimassa toimeenpanosuunnitelma täytäntöönpanon aloittamista varten. (YKPA 6 §.) Jos tuomittu ei ilmoitaudu Rikosseuraamuslaitokselle, häntä ei tavoiteta tai hänen oleskelupaikkaansa ei saada selville, ulosottomies toimittaa täytäntöönpanoasiakirjan Rikosseuraamuslaitokselle, joka tekee tuomitusta etsintäkuulutuksen. Etsintäkuulutuksessa tuomittua kehoitetaan ottamaan yhteyttä yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanosta vastaavaan ulosottomieheen tiettyyn määräpäivään mennessä, jotta palvelu voidaan panna täytäntöön. Jos tuomittu ei ilmoitaudu, hänet haastetaan oikeuteen yhdyskuntapalvelun muuntamiseksi vankeudeksi. Tarvittaessa voidaan tehdä uusi etsintäkuulutus, jotta haaste saadaan annettua perille. (YKPA 7 §.)

Korkeimman oikeuden ratkaisussa 2001:31 tuomittu oli rikkonut yhdyskuntapalvelun ehtoja, kos-

ka hän ei ollut ilmoittautunut ulosottomiehen määrämänä päivänä toimeenpanosuunnitelman tekoa varten Rikosseuraamuslaitokselle. Yhdyskuntapalvelu muunnettiin vankeudeksi.

A ei ollut ilmoittautunut palvelusuunnitelman laatimista varten Kriminaalihuoltoyhdistyksessä sinä päivänä, joka oli ulosottomiehen ilmoituksen mukaisesti sovittu, joten hän oli rikkonut yhdyskuntapalvelun ehtoja törkeästi. Käräjäoikeus muunsi yhdyskuntapalvelun ehdottomaksi vankeudeksi virallisen syyttäjän vaatimuksesta.

A:n valituksesta huolimatta hovioikeus ei muuttanut käräjäoikeuden tuomiota. A valitti korkeimpaan oikeuteen, joka katsoi, että yhdyskuntapalvelun suorittaminen on epäonnistunut A:n syytä, koska hän ei ollut ilmoittautunut sovittuna päivänä eikä siihen ollut laillista syytä. A oli rikkonut yhdyskuntapalvelun ehtoja törkeästi ja siten palvelu on muunnettavissa vankeudeksi. Korkein oikeus ei muuttanut hovioikeuden tuomiota. (KKO 29.3.2001 T 658. Finlex.)

Poikkeuksellisesti yhdyskuntapalvelun täytäntöönpano voidaan aloittaa käräjäoikeuden tuomion perusteella jo ennen lainvoimaa, jos tuomittu suostuu siihen ja tyytyy tuomioon. Jos tuomittu suostuu tuomion täytäntöönpanoon ennen kuin päätös on saanut lainvoiman, hänen on annettava suostumuksensa sille ulosottomiehelle, jonka toimialueeseen hänen kotikuntansa kuuluu. Ulosottomies ilmoittaa suostumuksesta Rikosseuraamuslaitokselle, joka puolestaan ilmoittaa asiasta sen ratkaisseelle tuomioistuimelle tai muutoksenhakutuomioistuimelle, jos valitusaika on jo päättynyt. (YKPA 5 §.)

Palvelun suoritusajan voi suunnitella olosuhteiden mukaisesti sopivaksi, mutta aikoja suunniteltaessa pitää pyrkiä säännöllisyyteen ja toistuvuuteen. Suositeltua on, että palvelua suoritetaan 2-4 tunnin jaksoissa yleensä iltaisin tai viikonloppuisin. (HE 62/1990 vp, 3.) Palvelu suoritetaan aikataulun mukaisesti yleensä kaksi kertaa viikossa. Yhden suorituskerran kesto voidaan kuitenkin Rikosseuraamuslaitoksen päätöksellä ylittää neljä tuntia korkeintaan kuuteen tuntiin, jos se esimerkiksi tuomiton kulkuyhteyksiin tai palvelupaikan toimintaan liittyen on perusteltua. Suorituksen tuntimäärää vähennetään tasaisin aikaväleihin tai harvennetaan suorittamista, jos suoritus aika ylittää viikon keskimääräisen tuntimäärän, jotta esimerkiksi, jos toimeenpano keskeytyy, ei suoritettuja tunteja ole paljon enemmän verrattuna toimeenpanon kestoan. (Kriminaalihuoltolaitos 2002, 10.)

Yhdyskuntapalvelun täytäntöönpano voidaan keskeyttää tai sitä voidaan lykätä määräajaksi Rikosseuraamuslaitoksen toimesta, jos suorittamiselle on tilapäinen este. Esteen tulee olla sellainen, joka ei johdu lyhytaikaisesta sairaudesta tai päihdekuntoutukseen osallistumisesta. Hallituk-

sen esityksen mukaan keskeytys koskee tilanteita, joissa sairastumisesta aiheutuisi pitkäaikainen työkyvyttömyys. Tarkoituksen mukaista ei siis ole keskeyttää yhdyskuntapalvelun suorittamista lyhytaikaisen sairauden, kuten esimerkiksi nuhakuumeen vuoksi. Jos sairaus on kuitenkin toistuvaa, voidaan suoritusaikaa pidentää kolmella kuukaudella. (YKPL 5 a §; HE 3/2010 vp, Yksityiskohtaiset perustelut, Lakiehdotuksen perustelut, 5 a §.) Keskeytymisen tai lykkäämisen aiheuttava este ei voi myöskään johtua asevelvollisuuden tai siviilipalveluksen suorittamisesta tai lapsen hoitamisesta sairausvakuutuslaissa (1224/2004) tarkoitetun erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainrahakauden aikana tai muusta näihin rinnastettavasta hyväksyttävästä syystä. Lakivaliokunnan mietinnön mukaan näin voidaan ottaa huomioon vanhemmuus ja pienen lapsen etu yhdyskuntapalvelurangaistuksen suorittamisessa. Perusteluissa lakivaliokunta antaa esimerkkinä sairausvakuutuslaissa tarkoitetun äitiysrahakauden, joka koskee melko lyhyttä ajanjaksoa lapsen syntymän aikoihin ja se on tärkeä äidin ja lapsen terveyden ja lapsen hoidon kannalta. Lisäksi vanhemmuuden tasa-arvon edistämistä tukee se, että huomioon otetaan myös isyysrahakausi. (YKPL 5 a §; HE 3/2010 vp, Yksityiskohtaiset perustelut, Lakiehdotuksen perustelut, 5 a §; LaVM 3/2010, Valiokunnan kannanotot, Yksityiskohtaiset perustelut, 3-4 kappaleet.)

Lykkäys voidaan tehdä myös, jos aloittamiselle on ehdottoman vankeusrangaistuksen tai muun yhdyskuntaseuraamuksen suorittamisesta johtuva este (YKPL 5 a §). Jos ilmenee, että edellytykset lykkäykseen tai keskeytykseen eivät ole enää voimassa, Rikosseuraamuslaitoksen on peruutettava lykkäys tai keskeytys. (YKPL 5, 5 a §.)

Rikosseuraamuslaitoksen yhdyskuntaseuraamustoimisto kirjaa yhdyskuntapalvelurangaistuksen ja siihen tuomitun tiedot toimeenpanokirjaan. Toimeenpanokirjaan merkitään myös päivämäärä, milloin asiakirjat ovat saapuneet Rikosseuraamuslaitokselle yhdyskuntapalvelutuomion toimeenpanoa varten sekä milloin toimeenpanosuunnitelma on annettu tiedoksi, kuinka monta tuntia yhdyskuntapalvelua on suoritettu, jos tuomitulle on annettu kirjallinen huomautus tai jos täytäntöönpanoaikaa on pidennetty tai palvelu keskeytetty. (YKPA 10 §.)

3.2 Yhdyskuntapalvelupaikan järjestäjä

Yhdyskuntapalvelurangaistuksen suorituspaikan hyväksyy Rikosseuraamuslaitos. Palvelupaikan järjestäjänä voi olla julkisyhteisö, julkisoikeudellinen yhdistys, tai muu yhtiö tai säätiö, jonka tavoit-

teena ei ole saavuttaa voittoa. (YKPA 8 §.) Esimerkiksi tällaisia palvelupaikkoja voivat olla kunnat, seurakunnat tai erilaiset järjestöt (HE 144/1996 vp, Esityksen pääasiallinen sisältö). Palvelupaikkana voi olla myös voittoa tavoitteleva yhtiö tai säätiö, jos se tuottaa palveluja julkisyhteisölle julkisen valvonnan alaisena (YKPA 8 §). Julkisen valvonnan alaisia palvelupaikkoja voivat olla sellaiset yritykset, joissa kunta on osakkaana tai jos yrityksellä on ostopalvelusopimus kunnan kanssa (Kriminaalihuoltolaitos 2002, 2). Lisäksi palvelupaikkana voi toimia elinkeinoharjoittaja, jollaista tarkoitetaan sosiaalisista yrityksistä annetussa laissa (YKPA 8 §). Rekisteröimätön yhdistys ei voi toimia palvelupaikkana, koska yhdistyslain mukaisesti se ei voi tehdä sitoumuksia (Yhdistyslaki 26.5.1989/503, 10:58 §).

Rikosseuraamuslaitos tekee palvelupaikan järjestäjän kanssa toimeenpanosopimuksen. Sopimukseen merkitään osapuolten oikeudet ja velvollisuudet sekä palvelupaikan yhdyshenkilön tiedot. (YKPA 8 §.) Toimeenpanosopimuksessa yksilöidään keskeisimmät palvelutehtävät. (Kriminaalihuoltolaitos 2002, 2). Työtehtävien vaatimustaso voidaan sovittaa vastaamaan tuomitun omaa osaamista. Tyypillisiä työtehtäviä ovat esimerkiksi korjaus -, siivous- ja kunnossapitotehtävät sekä lasten-, vanhusten- ja kehitysvammaisten hoitotyöt. (HE 62/1990 vp, 9-10; HE 144/1996 vp, Nykytilan arviointi, Lainsäädäntö ja käytäntö, 4 kappale.)

Yhdyskuntapalvelun suorituspaikan täytyy noudattaa palvelunsuorittajaan työturvallisuuslakia (23.8.2002/738). Palvelupaikalla on siis velvollisuus perehdyttää tuomittu työtehtäviin, olosuhteisiin, työvälineisiin sekä niiden oikeaan käyttöön ja turvallisiin työskentelytapoihin työpaikalla. Lisäksi tuomitulle on annettava tarvittavat apuvälineet ja suojaimet. (Kriminaalihuoltolaitos 2002, 8.)

Lain henkilötietojen käsittelystä rangaistusten täytäntöönpanosta mukaisesti Rikosseuraamuslaitos saa luovuttaa palvelupaikalle salassapitomääräyksistä huolimatta sellaisia tietoja yhdyskuntapalvelun suorittajasta, jotka ovat täytäntöönpanon kannalta tarpeellisia. Tarpeellisia tietoja ovat esimerkiksi tuomitun henkilötiedot, palvelun kesto, millaiset valmiudet tuomitulla on suorittaa työtehtäviä sekä tiedot siitä, jos tuomitulla on terveydentilasta johtuvia haittoja tai esteitä. Palvelusuunnitelmat ja aikataulut ovat salassa pidettäviä asiakirjoja eikä niitä saa antaa ulkopuolisten käsiteltäväksi. (Laki henkilötietojen käsittelystä rangaistuksen täytäntöönpanossa 24.5.2002/422, 20 §; Kriminaalihuoltolaitos 2002, 8.)

3.3 Toimeenpanosuunnitelma

Toimeenpanosuunnitelman laatii Rikosseuraamuslaitos yhdessä palvelupaikan ja tuomitun kanssa. Tuomitulle varataan aika, kun hän on ottanut yhteyttä Rikosseuraamuslaitokseen ulosottomiehen antamaan määräaikaan mennessä, jolloin häntä kuullaan palvelupaikkaa, palvelutehtäviä, palvelun aikataulua ja muita käytännön järjestelyjä koskevien kysymysten vuoksi. Rikosseuraamuslaitos päättää, missä suhteessa tuomitun mielipiteet otetaan huomioon palvelua järjestettäessä. Jos tuomittu saapuu kuulemiseen päihtyneenä tai jättää tulematta toisen kutsun jälkeen, tehdään asiasta ilmoitus syyttäjälle. (YKPA 9 §; Kriminaalihuoltolaitos 2002, 7.)

Toimeenpanosuunnitelmaan kirjataan kaikki tarpeelliset tiedot ja ehdot palvelupaikasta sekä palvelutehtävistä (YKPL 6 §). Palvelutehtävät kirjataan toimeenpanosuunnitelmaan yksilöimällä ne siten, että niiden luonne ja vaatimukset tulevat selvästi esille, mutta kuitenkin sen verran väljästi, ettei pieniä muutoksia tarvitse muuttaa suunnitelmaan myöhemmin. Palvelun onnistumisen kannalta pyritään siihen, että tuomittu kokisi tehtävät merkityksellisiksi ja tekisi niitä mielellään. (Kriminaalihuoltolaitos 2002, 7-8.) Rikosseuraamuslaitos vahvistaa toimeenpanosuunnitelman palvelun suorittamisen aloittamista varten ja suunnitelma annetaan kohtuullisessa ajassa ennen palvelun alkamista tuomitulle. Toimeenpanosuunnitelma annetaan tiedoksi, kun tuomittu ja Rikosseuraamuslaitoksen työntekijä allekirjoittavat sen. Sekä tuomittu että palvelupaikka saavat kopion vahvistetusta toimeenpanosuunnitelmasta. (YKPL 6 §; Valtioneuvoston asetus yhdyskuntapalvelusta, 9 §; Kriminaalihuoltolaitos 2002, 7-8.) Lisäksi suunnitelmaan merkitään palvelun suoritusajan päättymispäivä. Suoritusaikaa voidaan pidentää enintään kolmella kuukaudella kerrallaan, mutta se ei saa ylittää yhtä vuotta kuutta kuukautta. Syynä suoritusajan pidentämiseen voi olla tuomitun sairauteen liittyvä tai muunlainen erityinen syy. (YKPL 6 §.)

3.4 Valvoja ja apuvalvoja

Jokaiselle yksittäiselle yhdyskuntapalvelurangaistukselle on oma tehtävään määrätty Rikosseuraamuslaitoksen virkamies, joka toimii prosessin valvojana (YKPL 2 §, 2 a §). Valvojan tehtäviin kuuluu yhdyskuntapalvelun toimeenpanosuunnitelman ja aikataulun laatiminen sekä niiden tiedoksi antaminen tuomitulle sekä yhdyskuntapalvelun suorittamisen valvonta palvelupaikalla käymällä ja pitämällä yhteyttä tuomitun ja palvelupaikan järjestäjän välillä. Jos tuomittu rikkoo säädet-

tyjä velvollisuuksia tai toimeenpanosuunnitelman määräyksiä valvojan tehtävänä on laatia asiasta selvitys. (YKPL 3 §.)

Valvojalle voidaan määrätä avuksi apuvalvoja. Hän on sellainen tehtävään suostunut henkilö, jolla on sen hoitamiseen soveltuva koulutus sekä tarvittava työkokemus. Koulutus voi olla rikosseuraamus-, sosiaali-, terveys- tai kasvatusalalta. Apuvalvojana voi toimia muukin siihen sopiva henkilö, jos se on yhdyskuntapalvelun valvonnan turvaamisen tai muuhun siihen rinnastettavan syyn kannalta tarpeellista. Apuvalvojan ja Rikosseuraamuslaitoksen välille ei kuitenkaan synny virkasuhdetta, vaikka Rikosseuraamuslaitos tekee apuvalvojan kanssa sopimuksen tehtävän hoitamisesta ja päättää kulukorvauksista ja palkkiosta, jotka maksetaan valtion varoista (YKPL 2 §, 2 a §.) Apuvalvojan tehtävänä on toimia valvojan apuna hänelle säädetyissä tehtävissä (YKPL 3 §). Hallituksen esityksen 3/2010 mukaan apuvalvojaa voitaisiin käyttää avuksi esimerkiksi silloin, jos täytäntöönpano vaatii tavallista enemmän valvontaa tai jos tuomittu tarvitsee enemmän tukea suoriutuakseen palvelusta. (HE 3/2010, Yksityiskohtaiset perustelut, Lakiehdotuksen perustelut, 8 kappale.)

Sekä valvojan että apuvalvojan tulee tukea ja ohjata tuomitun sosiaalista selviytymistä. Tuomittu voi tarvita esimerkiksi tukea järjestelemään käytännön asioita tai neuvoja joissain viranomaisissa toimimisessa tai hankalissa tilanteissa. Valvojan ja apuvalvojan tulee toimia siten, että tuomitulle ei aiheudu tarpeetonta haittaa sekä kohdella häntä asianmukaisesti. (YKPL 3 §; HE 3/2010 vp, Yksityiskohtaiset perustelut, Lakiehdotuksen perustelut, 18 kappale.)

3.5 Tuomitun velvollisuudet

Velvollisuuksista säädetään yhdyskuntapalvelulain (1055/1996) 7 §:ssä. Yhdyskuntapalveluun tuomitun tulee lain mukaan osallistua toimeenpanosuunnitelman laatimiseen ja noudattaa sitä sekä palvelun aikataulua. Lisäksi hänen tulee suorittaa annetut palvelutehtävät ja osallistua tilaisuuksiin, joita palvelun täytäntöönpano vaatii. Tuomitun tulee palvelupaikalla ja tilaisuuksissa käyttäytyä asiallisesti sen henkilökuntaa, asiakkaita ja muita henkilöitä kohtaan. (YKPL 7 §.) Rikosseuraamuslaitos maksaa yhdyskuntapalvelun suorittajalle kohtuulliset kustannukset matkoista, jotka johtuvat palvelun suorittamisesta (YKPA 12 §).

Jos tuomitulle tulee este palveluun saapumisesta, hänen on ilmoitettava siitä ja sen syystä Rikosseuraamuslaitokselle. Laillinen este voi olla esimerkiksi sairaus tai yleisen liikenteen keskeytyminen. Lisäksi pidätettynä oleminen on myös laillinen este, jos se ei johdu juopumuksesta. Asia voidaan varmistaa tarvittaessa tekemällä kotikäynti tuomitun luokse tai tuomitun on toimitettava lääkärin tai terveydenhoitajan todistus, jos on perusteltu syy epäillä, että terveydentila on riittämätön yhdyskuntapalvelusta suoriutumiseen. Rikosseuraamuslaitoksen on ilmoitettava palvelupaikan yhdyshenkilölle tieto tuomitun esteestä saapua yhdyskuntapalveluun. Se, miten tällaisessa tilanteessa on toimitettava, kirjataan toimeenpanosuunnitelmaan. (YKPL 7 §; Kriminaalihuoltolaitos 2002, 14.)

Täytäntöönpanon alettua eli kun tuomittu on saanut tiedoksi vahvistetun toimeenpanosuunnitelman, tuomitun on pidättäydyttävä käyttämästä huumausainelain (373/2008) 3 §:n 1 momentissa tarkoitettuja huumausaineita sekä olemasta palvelupaikalla tai tilaisuuksissa alkoholin tai muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alaisena. Jos tulee syytä epäillä tuomitun olevan päihtynyt, hänen tulee antaa virtsa- tai sylkinäyte tai suorittaa puhalluskoe. (YKPL 7 §.)

Päihitteettömyyden valvonnasta säädetään yhdyskuntapalvelulain (1055/1996) 7 a §:ssä. Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen tulee kirjata havaintonsa, jos ulkoisista merkeistä päätellen tuomittu todennäköisesti on palvelupaikalla tai palvelun täytäntöönpanon vaatimissa tilaisuuksissa alkoholin tai muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alaisena. Jos ulkoiset merkit ovat hyvin ilmeiset, ei puhalluskoetta tai virtsa- tai sylkinäytettä edellytetä, ellei tuomittu sitä vaadi. Jos tuomittu ilman pätevää syytä kieltäytyy puhalluskokeen suorittamisesta tai virtsa- tai sylkinäytteen antamisesta, voidaan häneltä määrätä otettavaksi verinäyte. Näytteiden tulkinnan tai varmistuksen ajaksi, Rikosseuraamuslaitoksen virkamies voi tilapäisesti keskeyttää yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon. (YKPL 7 a §.) Rikosseuraamuslaitoksen virkamies kirjaa havainnot tuomitun päihtymisen tilasta oikeusministeriön vahvistamalle lomakkeelle ja palvelupaikan edustaja toimii todistajana. Jos Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä ei ole mahdollisuutta ehtiä palvelupaikalle havaitsemaan päihtymistä, voi palvelupaikan edustaja tehdä ja kirjata havainnot samoja periaatteita käyttäen kuin Rikosseuraamuslaitoksen virkamies. (Kriminaalihuoltolaitos 2002, 13–14.)

Jos yhdyskuntapalveluun tuomittu aiheuttaa henkilö- tai esinevahinkoa palvelupaikan järjestäjälle, sen henkilökunnalle tai sivulliselle tehdessään palveluun kuuluvaa työtä, korvaukset maksetaan valtion varoista. Rikosseuraamuslaitoksen tulee tehdä vahingosta selvitys ja suorittaa korvaus.

Samasta vahingosta Rikosseuraamuslaitos voi maksaa korkeintaan 5000 euron arvosta. (YKPL 12 a §.)

3.6 Tukipalvelut

Osa yhdyskuntapalvelurangaistuksesta voidaan suorittaa osallistumalla Rikosseuraamuslaitoksen järjestämään tai hyväksymään tukitoimintaan. Tukitoiminnan tarkoituksena on auttaa tuomittua suoriutumaan yhdyskuntapalvelurangaistuksesta ja vähentää uusintarikollisuuden riskiä tai päihdeongelmia. (YKPL 1 §.) Keinänen (2006, 18) tutkimuksen mukaan esimerkiksi päihdeongelmista kärsivillä riski palvelun keskeytymiseen on noin 1,5 kertaa suurempi kuin niillä, joilla ongelmaa ei ole. Lisäksi vakavasta päihdeongelmasta kärsivillä rattijuopumuksista tuomituilla riski palvelun keskeytymiseen on neljä kertaa suurempi verrattuna niihin rattijuopumuksista tuomittuihin, joilla ei ollut todettu päihdeongelmaa. (Keinänen 2006, 18.)

Tukipalvelujen tarve selvitetään asiakkaasta tehdyn tilannearvion mukaisesti. Varsinkin lyhyissä tuomioissa osallistumistuntien määrä suhteutetaan tuomitun tarpeiden lisäksi yhdyskuntapalvelun tuomittujen tuntien määrään. Tukitoimien järjestäminen on kohdistettu erityisesti sosiaalisesti huonommassa asemassa oleville estämään sitä, ettei yhdyskuntapalvelusta muodostuisi sosiaalisesti valikoiva. (HE 62/1990 vp, 8-9.) Tuomituille on tarjolla esimerkiksi Liikenneturva- ja Ohjauspyöräohjelma, A-klinikan päihdehuoltojakso, keskusteluja muutoksesta sekä suuttumuksen hallinta -ohjelma. Ohjelmia voidaan liittää palveluun asiakkaan tarpeen mukaan useita. (Rautiainen 2008, 52.)

Enintään 30 tuntia rangaistuksesta voidaan suorittaa tukitoimintoihin osallistumisella, mutta vähintään puolet tuomitusta tuntimäärästä täytyy suorittaa työllä (YKPL 1 §). Alkuperäisen säädöksen (1996) mukaan enintään 5 tuntia yhdyskuntapalvelurangaistuksesta voitiin suorittaa muuna kuin työnä, mutta määrää pidettiin pienenä verrattuna niihin tavoitteisiin, joita palveluilla haluttiin saavuttaa. Esimerkiksi liikenneturvajaksolla käytettävissä oleva aika ja tarpeellisten asioiden opettamisen määrä olivat usein epäsuhteessa ja kiireinen aikataulu johti siihen, että tuomittujen oli hankala omaksua kaikkia uusia tietoja. Lakia muutettiin hallituksen esityksen 248/2002 jälkeen ja tuntien määrää lisättiin kymmeneen ja lisäksi tukipalveluihin ehdotettiin päihdeongelmien vähentämistä tukevien palvelujen lisäksi myös uusintarikollisuuden vähentämistä tukevia toimintaohjel-

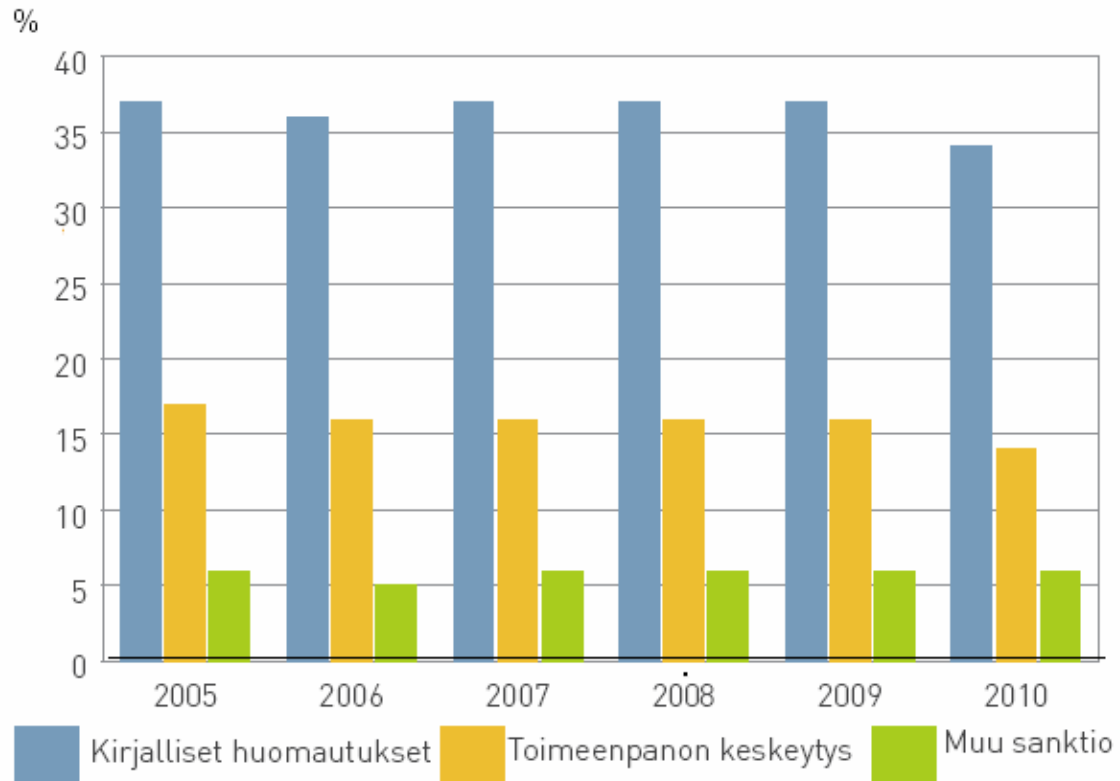
mia. (HE 248/2002 vp, Nykytilan arviointi, Toimintaohjelmien ja päihdehuoltopalvelujen osuus yhdyskuntapalvelussa; Yksityiskohtaiset perustelut.) Vuonna 2011 voimaan tulleet uudet lakimuutokset säätivät, että tuntimäärä nostettiin 30 tuntiin hallituksen esityksen 3/2010 mukaisesti. Myös vuoden 2010 hallituksen esityksessä katsottiin, että muuna kuin palkattomana työnä suoritettavan osuuden tuntimäärä on osoittautunut riittämättömäksi asetettujen tavoitteiden ja kehitettyjen ohjelmien kannalta. Rikosseuraamusalalla on nykyään käytössä useita tuomitun selviytymisedellytysten parantamiseen ja uusintarikollisuuden vähentämiseen tähtääviä toimintaohjelmia ja olisi tärkeää, että yhdyskuntapalvelun aikana voitaisiin tuomitun tarpeiden mukaan suorittaa useampi kuin yksi ohjelma. (HE 3/2010 vp, Nykytila, Nykytilan arviointi, 1-3 kappaleet.)

3.7 Velvollisuuksien rikkominen

Jos palvelupaikan yhdys henkilön mielestä tuomittu on rikkonut yhdyskuntapalvelun ehtoja, hänen täytyy ilmoittaa siitä Rikosseuraamuslaitoksen toimistolle. Rikosseuraamuslaitoksen vastuuhenkilö menee ilmoituksen saatuaan palvelupaikalle selvittämään rikkomusta ja tekee siitä selvityksen. (YKPL 8 a §; Kriminaalihuoltolaitos 2002,15, 16.)

Selvitystä tehtäessä täytyy varata tilaisuus tuomitulle tulla kuulluksi sekä tarvittaessa on kuultava palvelupaikan omistajaa yhdyskuntapalvelulain (1055/1996) 8 a §:n mukaisesti. Palveluehtojen rikkomisen selvittää Rikosseuraamuslaitoksen vastuuhenkilö. Selvittämisessä otetaan huomioon tuomitun teko sekä siihen vaikuttaneet olosuhteet ja tilanne. Selvitystä tehtäessä otetaan huomioon tiedot sekä tuomitun puolesta että vastaan ja samankaltaisissa tapauksissa tosiseikkoja on arvioitava samalla tavalla. Rikkomuksen seuraamuksessa on käytettävä suhteellisuusperiaatetta ja sen on oltava oikeassa suhteessa rikkomukseen ja kohtuullinen kokonaistilanteen kannalta. Seuraamusta arvioitaessa otetaan huomioon yksittäisen teon laatu ja sen vakavuus sekä tahallisuus ja se, jos rikkomus on toistunut pian uudelleen tai jos seuraamuksia on määrätty jo aiemmin. Lieventävänä seikkana voidaan pitää, jos tuomittu auttaa edistämään rikkomuksen selvittämistä tai siitä aiheutuneiden vaikutuksen poistamista tai niiden lieventämistä. Selvityksen avulla määritellään, onko kyseessä ehtojen rikkominen sekä sen vakavuus. (YKPL 8 a §; Kriminaalihuoltolaitos 2002,15, 16.)

Vuonna 2010 annettiin 1 049 kappaletta kirjallisia huomautuksia ja keskeytettiin 435 yhdyskuntapalvelua, joka on noin 14 prosenttia päättyneistä toimeenpanoista (Rikosseuraamuslaitos 2010, 19).

Kuvio 2. Yhdyskuntapalvelussa käytetyt sanktiot suhteutettuna päättyneisiin toimeenpanoihin vuosina 2005-2010 (Rikosseuraamuslaitos 2010, 19).

Yhdyskuntapalveluun tuomittu rikkoessa palveluehtoja siten, että rikkomista voidaan pitää selvityksen mukaan lievänä, Rikosseuraamuslaitoksen on yhdyskuntapalvelulain 7 b §:n mukaisesti annettava joko suullinen tai kirjallinen huomautus. Lievänä yhdyskuntapalvelun ehtojen rikkomisena voidaan pitää esimerkiksi, jos tuomittu myöhästyy palvelupaikalta ensimmäistä kertaa. Seuraamuksena voidaan keskustella, että tuomittu on tietoinen, mitä toistuvista rikkomuksista seuraa. Jos tuomittu toistuvasti myöhästelee, tulee hänelle antaa suullinen huomautus. Suullisia huomautuksia voidaan antaa useampia, jos siihen on perustelut. Kirjallisen huomautuksen tuomittu saa, jos hän jää kokonaan pois palvelusta tai poistuu kesken palvelun palvelupaikalta tai jos hän puhalluskokeen perusteella todetaan olevan alkoholin vaikutuksen alainen. Kirjallisia huomautuksia ei yleensä anneta kuin yksi. Toinen voidaan antaa poikkeustilanteessa, esimerkiksi jos ensim-

mäinen huomautus on annettu palvelun alussa ja toinen rikkomus tapahtuu sen lopussa. (YKPL 7 a §, 7 b §; Kriminaalihuoltolaitos 2002, 16.)

Tuomitun rikkoessa palveluehtoja siten, että rikkomusta voidaan Rikosseuraamuslaitoksen selvityksen perusteella pitää törkeänä, on palvelun aloittaminen kiellettävä tai jos palvelu on jo aloitettu, on se keskeytettävä. Törkeänä velvollisuuksien rikkomisena voidaan pitää sitä, että tuomittu esimerkiksi käyttäytyy kohtuuttomasti palvelupaikalla, uhkailee tai nimittelee palvelupaikan henkilökuntaa tai asiakkaita tai jos hän ei aloita yhdyskuntapalvelun suorittamista tai jättää sen kesken. Lisäksi jos lievemmät rikkomukset, kuten myöhästely toistuu jatkuvasti suullisista ja kirjallisista huomautuksista huolimatta, katsotaan, että ehtoja on rikottu törkeästi. Törkeänä voidaan pitää myös olosuhteet huomioon ottaen, tuomitun olemista alkoholin vaikutuksen alaisena palvelupaikalla. Yhdyskuntapalvelulain 7 a §:n mukaan, jos virtsa- tai sylkinäytteellä todetaan tuomitun käyttäneen päihdyttävää ainetta, on positiivinen pikatesti varmistettava laboratoriossa, joka täyttää huumausainetestien tekemisestä säädetyt laatuvaatimukset. Tuloksen osoittaessa että tuomittu on käyttänyt 7 §:ssä tarkoitettua huumausainetta tai sellaista muuta lääkettä, mihin hänellä ei ole oikeutta katsotaan, että velvollisuuksia on rikottu törkeästi. Myös negatiivinen pikatesti on varmistettava laboratoriossa, jos on perusteltu syy epäillä päihtymistilaa. (YKPL 7 §, 7 a §, 8 §.)

Korkeimman oikeuden ratkaisussa 1996:126 rahan anastamista palvelupaikalta pidettiin törkeänä palveluehtojen rikkomisena ja yhdyskuntapalvelurangaistus muunnettiin vankeudeksi.

Syyttäjä vaati kärjäoikeudelta A:n yhdyskuntapalvelun suorittamatta olevan osan muunnattamista ehdottomaksi vankeudeksi, koska A oli anastanut palvelupaikaltaan 1 100 markkaa rahaa ja siten törkeästi rikkonut palvelun ehtoja. Kärjäoikeus katsoi, että A oli tehnyt rikokset, jotka olivat johtaneet yhdyskuntapalveluun alle 21-vuotiaana eikä häntä ollut ennen tuomittu edes ehdolliseen vankeuteen. Lisäksi rahojen käsittely ei kuulunut A:n tehtäviin palvelupaikalla, joten A ei ollut rikkonut ehtoja törkeästi eikä vankeudeksi muuntamiseen ollut aihetta.

Syyttäjä valitti hovioikeuteen. A oli myöntänyt anastuksen ja yhdyskuntapalvelu oli keskeytetty. Hovioikeus katsoi, että A oli rikkonut palveluehtoja törkeästi ja palvelusta suorittamatta oleva osa on muunnettava vankeudeksi.

A valitti tuomiosta korkeimpaan oikeuteen. Korkein oikeus totesi, että rikosentekijän on toimittava siten, että hänen käyttöksensä edistää yhdyskuntapalvelusta suoriutumista. A oli tahallisesti syyllistynyt rikoslaisissa säädettyyn rangaistavaan tekoon ja se osoittaa, ettei hän piittaa yhdyskuntapalvelun ehdoista. Korkein oikeus katsoi, että A oli teollaan rikkonut törkeästi palvelun ehtoja ja jäljellä oleva yhdyskuntapalvelu on muunnettava vankeudeksi. (KKO

18.10.1996 T 3962. Finlex.)

Tuomitun rikkoessa ehtoja törkeästi Rikosseuraamuslaitos tekee asiasta ilmoituksen syyttäjälle. Ilmoitusta varten Rikosseuraamuslaitos lähettää syyttäjälle toimeenpanokirjan, päätöksen toimeenpanon aloittamiskiellosta tai keskeyttämisestä sekä asiakirjat rikkomuksen selvittämisestä. Virallinen syyttäjä lähettää vaatimuksen tuomioistuimelle rangaistuksen muuntamisesta vankeudeksi, jos hänen arvionsa mukaan se on tarpeellista. Vaatimus esitetään sille tuomioistuimelle, jonka tuomiopiirissä tuomittu asuu tai pysyvästi oleskelee ja joka ensimmäisenä oikeusasteena ratkaisi yhdyskuntapalveluun johtaneen rikosasian tai tutki syytettä, joka nostettiin tuomitun rikoksesta. Tarvittaessa syyttäjän on määrättävä, että poliisin on suoritettava asiassa tutkinta. (YKPL 8 §.)

Tuomioistuimen katsoessa, että tuomittu on rikkonut velvollisuuksiaan törkeästi, sen on muunnettava ehdottomaksi vankeudeksi yhdyskuntapalvelun suorittamatta oleva osa. Ehdottoman vankeusrangaistuksen on oltava vähintään neljän päivän mittainen aika. Tuomioistuimen toimesta vankeudeksi voidaan muuntaa myös sellainen yhdyskuntapalvelu, jonka täytäntöönpano ei ole vielä alkanut. (YKPL 8.2 §.) Lain yhdyskuntapalvelusta 10 §:n mukaisesti käräjäoikeus on päätösvaltainen yhden tuomarin kokoonpanolla, mutta asia on siirrettävä käsiteltäväksi täysilukuisessa kokoonpanossa, jos tuomioistuin katsoo, että se on asian kannalta tarpeellista. Ennen tuomioistuimen ratkaisua on tuomitulle varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Jos vastaaja on poissaoleva tuomiota julistettaessa, on hänelle välittömästi lähetettävä muutoksenhakuohjeet sekä ilmoitettava asian päättämispäivä ja ratkaisu. (YKPL 8 §, 8 a §, 10 §.)

Jos sellainen täytäntöön pantavana oleva tai ollut yhdyskuntapalvelutuomio, jolla ei ole lainvoimaa, muuttuu vankeudeksi muutoksenhaun vuoksi, Rikosseuraamuslaitoksen tulee vähentää täytäntöön pantavasta vankeusrangaistuksesta se määrä, joka vastaa sitä osaa yhdyskuntapalvelua, joka on jo pantu täytäntöön. Vähennystä laskettaessa on lain mukaisesti käytettävä tuomitulle edullisinta tapaa. (YKPL 12 §.)

Korkeimman oikeuden ratkaisun 1999:64 mukaisesti, kun muunnetaan yhdyskuntapalvelua takaisin vankeudeksi, on käytettävä samaa muuntosuhdetta kuin mitä käytettiin kun palvelu tuomittiin. Jos yhdyskuntapalvelu, jota ei ole vielä aloitettu, muunnetaan vankeudeksi, tulee muunnettavan vankeusrangaistuksen olla sama kuin mitä alun perin tuomittiin. (KKO 28.5.1999 T 1349. Finlex.)

Ehdottomiksi vankeusrangaistuksiksi muunnettiin 595 yhdyskuntapalvelua vuonna 2008 käräjäoikeuden päätöksellä. Yleisin syy muuntamiseen oli se, että tuomittu ei kyennyt hallitsemaan päiheteidenkäyttöään. (HE 3/2010, Nykytila, Lainsäädäntö ja käytäntö, Yhdyskuntapalveluun tuomitun ja yhdyskuntapalvelua suorittavan velvollisuudet, 5 kappale.)

3.8 Yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanon päätyminen

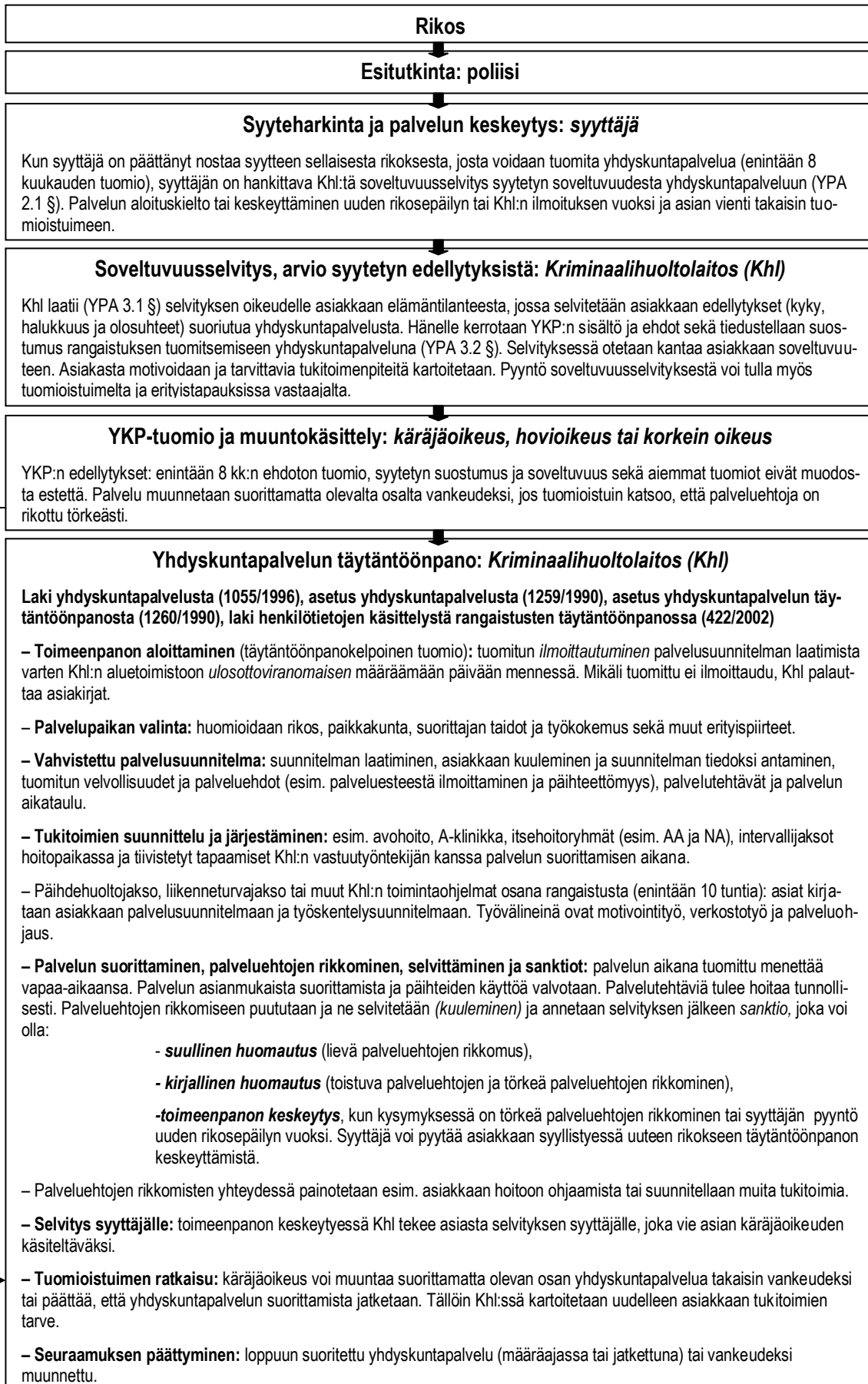
Rikosseuraamuslaitoksen vastuu lakkaa, kun palvelu on suoritettu loppuun tai lainvoimainen päätös ja asiakirjat rangaistuksen päättymisestä toimitetaan Rikosseuraamuslaitokselle (Kriminaali- huoltolaitos 2002, 1). Yhdyskuntapalvelun toimeenpano lakkaa, kun rangaistus on suoritettu loppuun, kun tuomioistuin päättää sen tai kun sen suorittaja kuolee. Toimeenpanon päättymisajankohta on se päivämäärä, jolloin viimeinen suoritus on tehty, jolloin tuomittu on kuollut tai jos yhdyskuntapalvelun aloittamisesta on tehty kieltopäätös tai keskeytyspäätös, se päivämäärä, jolloin tuomioistuimen päätös on annettu. Yhdyskuntaseuraamustoimisto merkitsee toimeenpanokirjaan, kun yhdyskuntapalvelu on suoritettu loppuun tai muunnettu vankeudeksi. Yhdyskuntaseuraamustoimisto lähettää täytäntöönpanoasiakirjan ja toimeenpanoasiakirjat Rikosseuraamuslaitokselle sekä toimeenpanokirjan jäljennöksen oikeusrekisterikeskukselle. Rikosseuraamuslaitos lähettää täytäntöönpanoasiakirjat sen oikeudelliseen yksikköön. Lähetettäviin asiakirjoihin kuuluvat alkuperäinen täytäntöönpanomääräys, täytäntöönpanokirja, toimeenpanolomake, toimeenpanosuunnitelma ja sen liitteet sekä aikataulu, jossa näkyy, milloin palvelutunnit on suoritettu. (YKPA 10 §; Kriminaali- huoltolaitos 2002, 19.)

Yhdyskuntapalvelurangaistus raukeaa samoin kuin rangaistus, jonka sijasta se tuomittiin. Yhdyskuntapalvelu tuomitaan enintään 8 kuukauden ehdottoman vankeuden sijasta, joten vanhentumisajaksi muodostuu 5 vuotta. Jos yhdyskuntapalvelun täytäntöönpano on keskeytetty, aika lasketaan keskeytymispäivästä. (RL 8:11 §, 8:12 §; Matikkala 2010, 253.)

Yhdyskuntapalvelu on suoritettava loppuun vuoden kuluessa siitä päivästä, kun tuomio on tullut täytäntöönpanokelpoiseksi. Vuoden aikaan ei kuitenkaan lasketa sellaista aikaa, jolloin palvelu on ollut keskeytettynä tai sen aloittaminen on ollut kielletty sen vuoksi, että tuomittu on ollut epäilyttävästi törkeästä palveluehtojen rikkomisesta. (YKPL 5 a §.)

3.9 Yhteenveto yhdyskuntapalvelun tuomitsemisesta ja yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanoprosessista

Kappale kokoaa yhdyskuntapalvelun tuomitsemisen ja yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanoprosessin. Osa kuvion termeistä on muuttunut lakimuutosten vuoksi sekä aikaisempien asetusten yhdyskuntapalvelusta (28.12.1990/1259) sekä yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanosta (28.12.1990/1260) kumoamisen ja uuden valtioneuvoston asetuksen yhdyskuntapalvelusta (13.1.2011/4) voimaantulon vuoksi. Kriminaalihuoltolaitos on yhdistynyt vankeinhoitolaitoksen kanssa Rikosseuraamuslaitokseksi. Rikosseuraamusalueella toimii arviointikeskus, yhdyskuntaseuraamustoimistoja ja vankiloita. Lisäksi palvelusuunnitelma on nyt nimeltään toimeenpanosuunnitelma ja tukipalveluita voidaan nykyään suorittaa enintään 30 tuntia aikaisemman 10 tunnin sijaan.

KUVIO 3. Yhdyskuntapalvelun prosessikuvaus. (Rautiainen 2008, 107.)

Vuonna 2009 Tilastokeskuksen (2009a. Hakupäivä 7.3.2011) mukaan ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta tuomittiin yhdyskuntapalveluun 2 900 ja ehdollisen vankeuden ohessa yhdyskuntapalveluun 165 henkilöä. Vuonna 2010 toimeenpantavaksi tuli 3 076 yhdyskuntapalvelua. Niistä aloitettiin 2 891 ja loppuun asti suoritettiin 2 482 kappaletta. Päivittäin yhdyskuntapalveluja on toimeenpantavana noin 1 400 kappaletta. Lisäksi syyttäjät lähetti soveltuvuus selvityspyyntöjä 5 695 kappaletta ja 85 prosenttia Rikosseuraamuslaitoksen lausunnoista olivat myönteisiä vuonna 2010 (Rikosseuraamuslaitos 2010,13, 40).

TAULUKKO 2. Yhdyskuntapalvelun toimeenpano vuosina 2000–2010. (Rikosseuraamuslaitos 2010, 40.)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Pydettyjä soveltu- vuusselvityksiä	8972	8306	8205	8440	7761	7201	6614	6828	6138	5695
Tehtyjä soveltu- vuusselvityksiä	6347	6056	6143	6380	5873	4852	5260	5292	4893	4250
Annettu myöntein- nen lausunto	4805	4811	4837	5085	4733	4048	4187	4500	3980	3599
Annettu myöntein- nen lausunto %	76	79	79	80	81	80	80	85	81	85
Toimeenpantavak- si tulleet yhdys- kuntapalvelu- rangaistukset	3556	3589	3512	4021	3983	3679	3696	3609	3370	3076
Aloitettuja toimeenpanoja	3193	3378	3238	3711	3636	3389	3411	3430	3160	2891
Loppuunsooritetut rangaistukset	2711	2729	2723	2876	3044	2856	2768	2926	2804	2482
Päättyneet*				3363	3627	3596	3436	3598	3483	3047
Alioikeuden pää- töksellä muunnet- tu takaisin vankeudeksi	485	658	607	712	674	662	621	595	581	505
% aloitetuista	15	20	19	19	19	19	18	17	18	17
Vuoden aikana suoritetut yhdys- kuntapalvelutunnit	254 238	242 703	248 226	271 916	288 355	278 052	262 617	268 321	261 096	231 235
Toimeenpanossa 31.12.	1345	1335	1390	1592	1613	1531	1597	1530	1345	1315
Toimeenpanossa keskimäärin päivittäin	1412	1359	1498	1611	1752	1650	1672	1679	1559	1428
* Päättyneisiin yhdyskuntapalveluihin kuuluvat loppuunsooritetut, muunnetut, kuolleet ja muut (tuomioistuin on katsonut toimeenpanon loppuun suoritetuksi)										

4 YHDYSKUNTASEURAAAMUSTYÖN ARVIOINTILOMAKKEEN LAATIMINEN

Opinnäytetyön osana tehtävän yhdyskuntaseuraamustyön arviointilomakkeen tekoa varten kävin keskusteluja Oulun yhdyskuntaseuraamustoimistolla 22.11.2010 ja 8.4.2011. Keskustelussa oli mukana 5 toimiston työntekijää, joiden työtehtävänä on yhdyskuntapalvelurangaistusten täytäntöönpano. Työntekijöiden mukaan arviointilomakkeen tarkoituksena on arvioida Oulun yhdyskuntaseuraamustoimiston asiakkaiden kokemuksia työntekijän työskentelystä rangaistuksen suorittamisen aikana suhteessa asiakkaan tarpeisiin. Yhdyskuntapalvelurangaistuksen täytäntöönpanon työntekijät haluavat arvion omasta työstään ja tietoa siitä, miten he voisivat sitä kehittää. Yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijöiden tarkoituksena on antaa lomake asiakkaalle täytettäväksi yhdyskuntapalvelun alun informoinnin jälkeen tai yhdyskuntapalvelun loputtua. Yhdyskuntapalvelun alussa arviointilomake voidaan antaa täytettäväksi soveltuvin osin siten, että työntekijä voi ohjeistaa asiakasta lomakkeen täytössä. Yhdyskuntapalvelun suoritettua asiakas voi täyttää lomakkeen kokonaan ja sen täytön jälkeen työntekijä voi keskustella asiakkaan kanssa asiakkaan kokemuksista.

Yhdyskuntaseuraamustyön arvioiminen on tärkeää, jotta varmistetaan, että yhdyskuntapalveluun tuomitun ja Rikosseuraamuslaitoksen työntekijän, joka on vastuussa tuomitun yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanosta, välinen yhteistyö sujuu hyvin. Rautiaisen (2008, 5) mukaan vuorovaikutus on tärkeä osa yhdyskuntapalvelun suorittamisprosessia sekä täytäntöönpanossa että tuomitun kuntoutumisen kannalta. Sillä, että eri osapuolet ymmärtävät ja luottavat toisiinsa, on suuri merkitys. (Rautiainen 2008, 5.)

Kyselylomakkeen pohjana on käytetty Oulun yhdyskuntaseuraamustoimiston aikaisempaa lomaketta. Oulun yhdyskuntaseuraamustoimiston mukaan aikaisemmassa lomakkeessa on ollut jana, joiden päissä on ollut positiivinen ja negatiivinen väittämä. Asiakas on laittanut rastin janalle siihen kohtaan, joka parhaiten vastaa hänen kokemuksiaan kyseisestä asiasta. Kysyttäviä asioita oli lomakkeessa neljä kappaletta. Yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijät ovat kokeneet aikaisemman lomakkeen mallin hyväksi, koska asiakas ei itse näe numerointia eikä se ohjaa hänen päätöstään, vaan hän voi vapaasti laittaa merkin janalle. Lomakkeen arviointi on tapahtunut siten, että jana on jaettu viivoittimella kymmeneen osaan. Kysymyksille annettu maksimi pistemäärä on ollut 10. Jos lomakkeella saatu yhteispistemäärä on ollut alle 38, on työntekijän täytynyt miettiä, miten työskentelyä voisi kehittää paremmaksi.

Tein uudesta lomakkeesta kolme versiota yhdyskuntaseuraamuslaitoksella käytyjen keskustelujen pohjalta. Lomaketta muokattiin siten, että se vastaa asiakkaan kannalta tärkeitä kohtia koko yhdyskuntapalvelun suorittamisen ajalta. Väittämiä lisättiin ja niitä on nyt neljän sijasta kymmenen. Yksi versio oli ulkomuodoltaan samankaltainen aikaisemmin käytössä olleen lomakkeen kanssa. Siinä oli janan molemmin puolin väittämät toisella negatiivinen ja toisella puolella positiivinen. Tämä lomakemalli hylättiin yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijöiden toimesta, koska siinä oli liikaa tekstiä. Toisessa lomakkeessa väittämät olivat positiivisessa muodossa ja arvioinnin perustana olivat numerot, jotka olivat valittavissa väittämistä samaa mieltä, melko samaa mieltä, melko eri mieltä ja täysin eri mieltä. Tämä lomakemalli hylättiin, koska ei haluttu, että numerot ohjaavat asiakkaan päätöksentekoa. Lomakemalleista Oulun yhdyskuntaseuraamustoimisto valitsi kolmannen vaihtoehdon. Siinä väittämät ovat positiivisessa muodossa ja niiden perässä on jana, josta valitaan kohta välillä samaa mieltä eri mieltä. Valittu lomake oli paras, koska se oli visuaalisesti selkeä ja vastasi yhdyskuntaseuraamustoimiston tarpeita.

Arviointilomakkeen väittämät muodostuivat yhdyskuntaseuraamustoimistolla käytyjen keskustelujen perusteella. Lomakkeen väittämiä on kymmenen ja niihin otetaan kantaa laittamalla rasti portaattomalle jana-asteikoille välillä samaa mieltä – eri mieltä (Liite).

Arviointilomakkeen ensimmäisellä väittämällä halutaan varmistaa, että vastuutyöntekijä on selvittänyt tuomitulle, mitä yhdyskuntapalvelun suorittamiseen liittyy sekä mitä ehtoja ja velvollisuuksia suorittajalla on. Toisella ja kolmannella väittämällä selvitetään, onko tuomitulle kerrottu riittävän tarkasti, millaisen paikkaan hän on menossa suorittamaan yhdyskuntapalvelun sekä millaisia työtehtäviä hänelle kuuluu ja millaisista tiedoista ja taidoista on hänelle siellä hyötyä.

Palvelupaikkaa valittaessa pyritään siihen, että siellä suoritettavat tehtävät vastaisivat tuomitun osaamista (HE 62/1990 vp, 9-10). Arviointilomakkeen neljännellä väittämällä kysytään, kokeeko tuomittu, että hänen kykynsä on otettu tarpeeksi huomioon palvelupaikkaa valittaessa. Viidennellä väittämällä tuomittu arvioi sitä, onko hänelle kerrottu tarvittavalla tavalla, mitä tapahtuu, jos hän ei noudata yhdyskuntapalvelun toimeenpanosuunnitelmaa, vaan rikkoo sen ehtoja. Tuomitun on tärkeää tietää jatkotoimenpiteistä, jotta hän ymmärtäisi, kuinka tärkeää on noudattaa toimeenpanosuunnitelmaa.

Vastuutyöntekijän tulee suhtautua tuomittuun yhdyskuntapalvelulain mukaan asiallisesti ja arvi-

oointilomakkeen kuudennella väittämällä halutaan selvittää, onko tuomittu kokenut, että näin on toimittu. Arviointilomakkeella kysytään myös seitsemännellä väittämällä, onko vastuutyöntekijän yhteydenpito ollut riittävää, koska vastuutyöntekijän tehtävänä on pitää yhteyttä tuomittuun palvelun aikana ja valvoa tuomitun suoriutumista palvelusta. Tuomitulle tarjotaan hänen tarpeidensa mukaisesti tukipalveluja ja arviointilomakkeen kahdeksannella väittämällä tuomittua pyydetään arvioimaan, onko vastuutyöntekijä arvioinut hänen tukitoimien tarpeensa oikein ja onko hän omasta mielestään saanut niitä tarpeeksi. Tukitoimien tarkoituksena on auttaa suoriutumaan palvelusta ja vähentää riskiä uusintarikollisuuteen sekä vähentää päihdeongelmia.

Arviointilomakkeen yhdeksännellä väittämällä kysytään, onko tuomittu tuntenut, että hän on tullut kuulluksi ja ymmärretyksi, sillä vastuutyöntekijän velvollisuuksiin kuuluu ohjata ja tukea tuomittua. Lisäksi, koska yhdyskuntapalvelurangaistuksen tarkoituksena on edistää tuomittujen mahdollisuuksia selviytyä yhteiskunnassa, kysytään viimeisellä väittämällä tuomitulta, onko hänen mielestään yhdyskuntapalvelun suorittamisella ollut myönteisiä vaikutuksia hänen elämäänsä.

Oulun yhdyskuntaseuraamustoimistolla käydyissä keskusteluissa kerrottiin, että lomakkeen arviointi tapahtuu siten, että jana jaetaan kolmeen osaan kaavion avulla, jossa on värit punainen, keltainen ja vihreä. Jos asiakkaan valitsemia rasteja janalla tulee negatiiviselle, eli punaiselle alueelle, tulee vastuutyöntekijän keskustella asiakkaan kanssa, miksi asiakas tuntee, että asiat eivät ole menneet toivotulla tavalla ja mitä olisi voitu tehdä toisin. Arviointilomakkeen tulokset työntekijä tallentaa Rikosseuraamuslaitoksen asiakastietojärjestelmään, jossa on kohta oman työn arvioimiselle.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tutkimustehtävät olivat:

- 1) Selvittää, miten yhdyskuntapalveluun tuomitseminen ja yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanoprosessi etenevät.
- 2) Laatia Rikosseuraamuslaitoksen Oulun yhdyskuntaseuraamustoimistolle yhdyskuntaseuraamustyön arviointilomake.

Tutkimusmenetelmänä käytettiin lainoppia ja ensisijaisina lähteinä olivat laki yhdyskuntapalvelusta, valtioneuvoston asetus yhdyskuntapalvelusta sekä rikoslaki. Kirjallisuudesta keskeisimpiä lähteitä olivat kriminaalihuoltolaitoksen opas yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanosta, hallituksen esitykset sekä korkeimman oikeuden ratkaisut.

Yhdyskuntapalvelu on ollut osa Suomen seuraamusjärjestelmää vuodesta 1997 ja sitä ennen kuusi vuotta kokeiluluontoisesti. Yhdyskuntapalvelurangaistuksen tarkoituksena on vähentää uusintarikollisuutta sekä vankeusrangaistuksen käyttöä ja antaa tuomioistuimelle vaihtoehto ehdollisen ja ehdottoman vankeusrangaistuksen välille. Lisäksi tavoitteena on parantaa tuomittujen elämäntilannetta tarjoamalla säännöllistä työtä ja tukipalveluja.

Yhdyskuntapalvelu on rangaistus, johon voidaan tuomita ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta. Ehdottoman vankeusrangaistuksen tulee olla enintään kahdeksan kuukauden pituinen ja huomioon otetaan ehdottoman vankeusrangaistukseen johtaneen rikoksen laji. Jos syyttäjä katsoo, että ehdot yhdyskuntapalvelun tuomitsemiselle täytyvät rikokseen nähden, on hänen hankittava Rikosseuraamuslaitokselta soveltuvuus selvitys. Soveltuvuus selvityksellä Rikosseuraamuslaitos ottaa kantaa siihen, onko syytetyllä valmiuksia suoriutua yhdyskuntapalvelusta. Soveltuvuus selvityksen avulla saadaan karsittua pois ne rikolliset, joiden voidaan suurella todennäköisyydellä olettaa keskeyttävän palvelun suorituksen. Soveltuvuus selvityksen tekoa varten Rikosseuraamuslaitoksen työntekijä haastattelee syytettyä ja kertoo hänelle, mitä yhdyskuntapalvelun suorittamiseen vaaditaan. Kun pohditaan rikokseen syyllistyneen soveltuvuutta suoriutua yhdyskuntapalvelusta, otetaan huomioon kokonaiskuva hänen elämäntilanteestaan ja halustaan suorittaa rangaistus. Rikoksentehtäjän täytyy antaa suostumuksensa suorittaa rangaistuksensa yhdyskuntapalveluna, jotta varmistetaan se, että hän on motivoitunut suorittamaan yhdyskuntapalvelun ja jotta työtä ei voitaisi pitää pakkotyönä. Yhdyskuntapalvelurangaistuksen tuomitsemisen es-

teeksi voivat muodostua rikoksenteijän aikaisemmat ehdottomat vankeusrangaistukset, jos sellaisen suoritus on meneillään tai tulee pian suoritettavaksi siten, että vankeuden pituus on niin pitkä, että yhdyskuntapalvelua ei voitaisi suorittaa normaalissa ajassa. Jos rikoksenteijällä on useita aiempia vankeusrangaistuksia, ne voivat myös olla esteenä yhdyskuntapalvelurangaistukselle, mutta huomioon otetaan niiden ankaruus ja aikaväli. Esteenä voivat olla myös useat aikaisemmat yhdyskuntapalvelurangaistukset tai muut painavat syyt, kuten esimerkiksi tuomittavan rikoksen laji tai jos tuomittu pian syyllistyy samanlaiseen rikokseen. Tuomioistuimien tekee päätöksen ehdottoman vankeuden muuntamisesta yhdyskuntapalveluksi. Muunnettaessa vankeutta yhdyskuntapalveluksi, yksi päivä vankeutta vastaa yhtä tuntia yhdyskuntapalvelua. Yleisin rikos, jonka sijasta yhdyskuntapalvelurangaistus tuomitaan, on rattijuopumus.

Yhdyskuntapalvelun kesto riippuu sen rangaistuksen määrästä, jonka sijasta yhdyskuntapalvelu tuomitaan. Kesto voi olla 20–200 tuntia. Yhdyskuntapalvelu suoritetaan tekemällä vapaudessa yleishyödyllistä työtä valvonnan alaisena ilman palkkaa. Työtä tehdään yleensä 2-4 tuntia kerrallaan tuomitun vapaa-aikana.

Rikosseuraamuslaitos vastaa yhdyskuntapalvelun toimeenpanosta. Rikosseuraamuslaitokselta valitaan jokaiselle yhdyskuntapalvelurangaistukselle valvoja, jonka tehtävänä on laatia toimeenpanosuunnitelma ja yhdyskuntapalvelun aikataulu sekä valvoa rangaistuksen suorittamista. Valvonta tapahtuu siten, että virkamies pitää yhteyttä tuomitun ja palvelupaikan yhdyshenkilön kanssa ja käymällä palvelupaikalla. Valvojan tehtävänä on myös tukea ja ohjata tuomittua yhdyskuntapalvelun suorittamisessa.

Toimeenpanon aloittamiseksi tuomitun tulee ilmoittautua Rikosseuraamuslaitokselle. Tuomitulle valitaan yhdyskuntapalvelun suorittamisen palvelupaikka. Palvelupaikkana voi toimia esimerkiksi seurakunta, kunta tai sellainen yritys, jonka osakkaana kunta on. Palvelupaikan kanssa tehdään toimeenpanosopimus, johon kirjataan osapuolten oikeudet ja velvollisuudet sekä palvelupaikan tiedot. Toimeenpanosopimukseen merkitään myös keskeisimmät palvelutehtävät. Palvelupaikan ja työtehtävien valinnassa pyritään ottamaan huomioon tuomitun taidot ja kiinnostuksen kohteet, jotta työ olisi mielekästä tuomitulle ja hän olisi motivoitunut suorittamaan yhdyskuntapalvelun alusta loppuun. Palvelupaikan ja tuomitun kanssa Rikosseuraamuslaitos tekee myös toimeenpanosuunnitelman. Toimeenpanosuunnitelmaa varten Rikosseuraamuslaitos kuulee tuomittua koskien palvelupaikkaa, tehtäviä ja palvelun aikataulun suunnittelua. Toimeenpanosuunnitelmassa määritellään kaikki tarpeelliset tiedot ja ehdot palvelupaikasta ja palvelutehtävistä. Lisäksi siihen

kirjataan palvelun suoritusajaksi.

Yhdyskuntapalveluun tuomittu velvollisuuksiin kuuluu osallistua toimeenpanosuunnitelman laatimiseen sekä sen noudattaminen. Hänen tulee myös suorittaa annetut palvelutehtävät ja osallistua tilaisuuksiin, jotka kuuluvat palvelun täytäntöönpanoon. Palvelupaikalla tuomittu tulee käyttäytyä asiallisesti sen henkilökuntaa ja muita henkilöitä kohtaan. Täytäntöönpanon aloittamisen jälkeen tuomittu tulee pidättäytyä käyttämästä huumeita eikä hän saa olla palvelupaikalla tai tilaisuuksissa alkoholin tai muun päihdyttävän aineen alaisena.

Osa yhdyskuntapalvelun tuntimäärästä voidaan käyttää osallistumalla Rikosseuraamuslaitoksen järjestämään tai hyväksymään tukitoimintaan. Tukipalvelujen tarve selvitetään asiakaskohtaisten tarpeiden mukaisesti. Tukitoimintaan yhdyskuntapalvelusta voidaan käyttää enintään 30 tuntia, mutta kuitenkin enintään puolet kokonaismäärästä. Tukitoimintaan osallistumalla on tavoitteena parantaa tuomittujen mahdollisuuksia suoriutua palvelusta ja saada sen jälkeenkin parempi elämänlaatu.

Jos palvelupaikan yhdyshenkilö katsoo, että tuomittu on rikkonut yhdyskuntapalvelun ehtoja, hän ilmoittaa siitä Rikosseuraamuslaitokselle. Rikosseuraamuslaitoksen vastuuhenkilö tekee asiasta selvityksen. Jos katsotaan, että velvollisuuksia on rikottu lievästi, tuomittu saa asiasta suullisen tai kirjallisen huomautuksen. Jos rikkominen on toistuvaa tai törkeää, Rikosseuraamuslaitoksen vastuuhenkilö tekee asiasta ilmoituksen syyttäjälle, joka lähettää tuomioistuimelle vaatimuksen, että yhdyskuntapalvelu muunnetaan jäljellä olevan rangaistuksen osalta takaisin ehdottomaksi vankeudeksi. Tarvittaessa poliisi tekee asiasta tutkinnan. Jos tuomioistuin katsoo, että tuomittu on rikkonut velvollisuuksiaan törkeästi, muunnetaan tuomio takaisin ehdottomaksi vankeudeksi jäljellä olevan rangaistuksen osalta.

Yhdyskuntapalvelun toimeenpano lakkaa, kun rangaistus on suoritettu loppuun tai kun tuomioistuin päättää sen muuntamalla yhdyskuntapalvelun takaisin ehdottomaksi vankeudeksi tai kun yhdyskuntapalvelun suorittaja kuolee. Yhdyskuntapalvelu on suoritettava loppuun vuoden kuluessa siitä, kun tuomio on tullut täytäntöön pantavaksi.

Yhdyskuntapalvelun hyvänä puolena on, että sen avulla saadaan vähennettyä ehdottomien vankeusrangaistusten käyttöä ja annetaan rikoksen tekijöille mahdollisuus irrottautua rikollisesta elämästä, tarjoamalla säännöllistä työtä passiivisen vankeudessa rangaistuksen suorittamisen

sijaan. Lisäksi yhdyskuntapalvelurangaistuksen suorittamiseksi tuomittua ei eristetä yhteiskunnasta, vaan tuomitulla on mahdollisuus esimerkiksi säilyttää työpaikkansa ja säilyttää ihmissuhteensa. Tukitoimenpiteiden avulla voidaan parantaa tuomitun elämäntapoja ja kuntouttaa hänet esimerkiksi alkoholiongelmasta. Yhdyskuntapalveluna tehdyn työn avulla tuomittu voidaan saada mukaan työelämään ja siten parantaa hänen aktiivisuuttaan ja asemaansa työmarkkinoilla.

6 POHDINTA

Opinnäytetyön aihe muotoutui kiinnostuksestani rikos- ja prosessioikeuteen. Erityisesti aiheessa minua kiinnosti ajatus vaihtoehtoisesta rangaistuksesta, joka voidaan tuomita ehdottoman vankeuden sijasta ja halusin tutkia aihetta enemmän. Suurin aika työn aloittamisessa meni aiheen rajauksen löytämiseen. Ajatus keskittyä täytäntöönpanoprosessiin tuli, kun otin yhteyttä Oulun yhdyskuntaseuraamustoimistoon ja sain tietää, että heidän työskentelynsä siellä keskittyy täytäntöönpanoon. Kiinnostuin selvittämään täytäntöönpanoprosessin kulkua myös, koska tiesin ennalta tarkemmin vain tuomion tuomitsemisen vaiheista enkä niinkään, mitä tapahtuu rangaistuksen tuomitsemisen jälkeen. Opinnäytetyön edetessä aihe laajeni koskemaan myös yhdyskuntapalveluun tuomitsemista. Oulun yhdyskuntaseuraamustoimistolta sain tehtäväkseni yhdyskuntaseuraamustyön arviointilomakkeen laatimisen, koska heillä oli tarve uudistaa aikaisemmin käytössä ollutta lomaketta ja sen ansiosta sain opinnäytetyöhöni käytännönläheisemmän lisäulottuvuuden teorian tutkimisen rinnalle.

Opinnäytetyön teko on ollut pitkä prosessi ja sen aikana tarvitsin paljon keskittymiskykyä ja pitkäjänteisyyttä. Aihe oli mielestäni kiinnostava alusta loppuun asti. Aikataulu pitkittyi alun suunnitelmista, kun tarvitsin enemmän aikaa perehtyäkseni aiheeseen. Onneksi ohjaavalta opettajalta ja seminaareissa käydyistä keskusteluista sain hyviä ideoita, miten saada työ etenemään. Palautteen saaminen työn aikana oli todella hyödyllistä.

Lisäksi riittävien lähteiden löytäminen oli yksi työläimmistä prosessin osa-alueista ja siihen kului odotettua enemmän aikaa. Lakitekstejä tulkitsevaa kirjallisuutta löytyi melko vähän, joten suurimmilta osilta tukeuduin työssä lakien lisäksi hallituksen esityksiin ja korkeimman oikeuden ratkaisuihin, jotka antoivat lisätietoa ja käytännön esimerkkejä lakitekstien tueksi. Lähteitä lukiessa oli tärkeää muistaa, että lakia ja asetuksia on muutettu vuosien varrella ja osa asioista on muutunut. Uusi lakimuutos ja uusi asetus tulivat voimaan kesken opinnäytetyöprosessin. Olin huomoinut lakimuutokset jo työn alussa, mutta uuden asetuksen voimaantulon ja aikaisempien asetusten kumoamisen vuoksi jouduin muokkaamaan tekstiä melko paljon. Lähdekritiikki oli siis tärkeää muistaa koko ajan. Käytetyt lähteet kuitenkin sopivat hyvin työhön ja olivat hyviä tarpeellisen tiedon löytämiseksi.

Opinnäytetyöprosessin aikana tiedonhakuaitiot kehittyivät paljon, kun tietoja piti etsiä useista

erilaisista lähteistä. Suurimmat oppimiskokemukset opinnäytetyön ajalta liittyivätkin tiedon etsintään ja tietyn suuremman aihealueen selvittämisen taitoihin. Lisäksi työskentely- ja kirjoitustekniikkani kehittyivät paljon opinnäytetyöprosessin edetessä.

Haastavaa työssä oli myös, että sain prosessin vaiheet loogiseen aikajärjestykseen ja tekstin etenemään johdonmukaisesti. Perustutkimusongelma pysyi samana koko työn ajan, mutta sen eri osien painotus työssä tarkentui työn edetessä sen mukaan, mikä oli prosessin kannalta tärkeää. Opin myös tarkemmin Suomen seuraamusjärjestelmästä ja siitä, kuinka hyvä asia on löytää erilaisia rangaistusvaihtoehtoja vankeudelle. Yhdyskuntapalvelu on hyvä vaihtoehto, koska sillä pyritään parantamaan myös rikollisten elämäläätua ja kykyä sopeutua yhteiskuntaan.

Arviointilomakkeen tekemisestä opin tilastollisen lomakkeen tekoa ja sitä, mitä siinä tulee ottaa huomioon ja miten kysymykset tulee muotoilla, jotta lomake olisi selkeä ja sillä saataisiin tiedusteltua haluttua asiaa. Arviointilomake on tehty Oulun yhdyskuntaseuraamustoimistolla käytyjen keskustelujen pohjalta siten, että se vastaisi työntekijöiden toiveita ja sillä saataisiin arvioluista yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanoprosessin vaiheista. Lomakkeen väittämät on suunniteltu siten, että ne kattavat koko yhdyskuntapalvelun prosessin rangaistuksen suorituksen ajalta ja ne koskevat niitä prosessin alueita, jotka ovat asiakkaan kannalta tärkeitä. Arviointilomakkeen tarkoituksena on kerätä asiakkailta arvio, miten yhdyskuntaseuraamustyö on asiakkaiden mielestään onnistunut. Yhdyskuntaseuraamustoimiston työntekijät voivat arviointilomakkeen avulla tarkastella oman työnsä toimivuutta ja tarpeen vaatiessa kehittää työskentelyään siltä osin, kun siinä on puutteita.

Arviointilomakkeen hyvänä puolena on se, että siinä ei ole numeroilla tapahtuvaa arviointia, vaan arviointi tapahtuu asiakkaan laittamalla rastilla portaattomalle jana-asteikolle. Lisäksi työntekijä voi keskustella asiakkaan kanssa lomakkeen täyttämisen jälkeen asiakkaan kokemuksista ja kaikista niistä asioista, joista on tarvetta. Lomakkeen avulla voidaan siis varmistaa, että yhdyskuntapalvelun suoritus sujuu vaaditulla tavalla ja että siitä on tuomitullekin hyötyä hänen elämäntilanteensa parantamiseksi ja että tarvittaessa puutteellisia asioita voidaan kehittää.

Toivon, että arviointilomakkeesta on tulevaisuudessa Oulun yhdyskuntatoimistolle hyötyä ja siitä saatavien tulosten avulla voidaan kehittää työskentelyä asiakkaiden tarpeiden mukaan ja auttaa parantamaan entisestään yhdyskuntapalveluun tuomittujen ja heidän valvojien välistä yhteistyötä ja kommunikointia.

Tälle työlle jatkoa voisi olla yhdyskuntaseuraamustyön arviointilomakkeen vastausten keruu ja niiden analysoiminen. Lisäksi tulosten perusteella voisi suunnitella mahdollisia ideoita, miten yhdyskuntaseuraamustyötä ja yhdyskuntapalvelun täytäntöönpanoa voisi kehittää.

LÄHTEET

Euroopan ihmisoikeussopimus 63/1999. Finlex.

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. HE 62/1990 vp. Asiakirjat A1.

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi yhdyskuntapalvelun kokeilemisesta annetun lain muuttamisesta. HE 301/1993 vp, Hakupäivä 16.5.2011, <http://www.finlex.fi>.

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi yhdyskuntapalvelusta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. HE 144/1996 vp. Hakupäivä 27.9.2010, <http://www.finlex.fi>.

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi yhdyskuntapalvelusta annetun lain muuttamisesta. HE 248/2002 vp. Hakupäivä 27.9.2010, <http://www.finlex.fi>.

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi yhdyskuntapalvelusta annetun lain muuttamiseksi. HE 3/2010 vp. Hakupäivä 27.9.2010, <http://www.finlex.fi>.

Heinonen, O., Koskinen, P., Lappi-Seppälä, T., Majanen, M., Nuotio, K., Nuutila, A-M. & Rautio, I. 2002. Rikosoikeus. Juva: WS Bookwell Oy.

Husa, J., Mutanen, A. & Pohjolainen, T. 2008. Kirjoitetaan juridiikkaa. Helsinki: Talentum.

Keinänen, A. 2006. Yhdyskuntapalvelun keskeyttämiseen vaikuttavat riskitekijät – rikostyyppien välinen vertailu. Hakupäivä 12.2.2011, <http://www.edilex.fi/lakikirjasto/3700>.

KKO 18.10.1996 T 3962. Finlex.

KKO 23.6.1998 T 2076. Finlex.

KKO 28.5.1999 T 1349. Finlex.

KKO 2.2.2000 T 156. Finlex.

KKO 29.3.2001 T 658. Finlex.

KKO 12.2.2003 T 282. Finlex.

KKO 7.4.2003 T 789. Finlex.

Kriminaalihuoltolaitos. 2002. Yhdyskuntapalvelun täytäntöönpano. Rikosseuraamusalan käsikirjoja; 3/2002. Helsinki: Kriminaalihuoltolaitos.

Laki henkilötietojen käsittelystä rangaistusten täytäntöönpanossa 24.5.2002/422.

Laki Rikosseuraamuslaitoksesta 27.11.2009/953.

Laki yhdyskuntapalvelusta 12.12.1996/1055.

Lakivaliokunnan mietintö 15/1996 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yhdyskuntapalvelusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. LaVM 15/1996 vp – HE 144/1996. Hakupäivä 12.2.2011, <http://www.eduskunta.fi>.

Lakivaliokunnan mietintö 3/2010 vp. Hallituksen esitys laiksi yhdyskuntapalvelusta annetun lain muuttamiseksi. LaVM 3/2010 vp - HE 3/2010 vp. Hakupäivä 25.4.2011, <http://www.eduskunta.fi>.

Lappi-Seppälä, T. 2000. Rikosten seuraamukset. Porvoo: Werner Söderström Lakitieto Oy.

Matikkala, J. 2010. Rikosoikeudellinen seuraamusjärjestelmä. Helsinki: Edita.

Rautiainen, M. 2008. Yhdyskuntapalvelun soveltuvuusarvioinnin, tuomitsemisen ja palvelun suorittamisen yhdenvertaisuus. Hakupäivä 27.9.2010, <http://www.edilex.fi/lakikirjasto/asiantuntijakirjoitukset/5374>.

Rikoslaki 19.12.1889/39.

Rikosseuraamuslaitos 2010. Rikosseuraamuslaitoksen tilastollinen vuosikirja 2010. Hakupäivä 22.6.2011, http://www.rikosseuraamus.fi/uploads/2x3lvv87_1.pdf.

Rikosseuraamuslaitos 2011. Oulun yhdyskuntaseuraamustoimisto. Hakupäivä 23.4.2011, <http://www.rikosseuraamus.fi/15286.htm>.

Rikostyöryhmän raportti. 2007. Helsingin hovioikeuspiirin laatuhanke. Rangaistuslajin valinta ja ehdollisen vankeuden täytäntöönpano. Hakupäivä 30.4.2011, <http://www.oikeus.fi/uploads/hfj8w76dgib.pdf>.

Rovaniemen hovioikeus 24.06.2002 T 348, Finlex.

Suomen virallinen tilasto (SVT). 2009a. Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset. Hakupäivä 7.3.2011, http://www.stat.fi/til/syyttr/2009/syyttr_2009_2010-12-16_tie_001_fi.html. Helsinki: Tilastokeskus.

Suomen virallinen tilasto (SVT). 2009b. Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset. Katsaus rangaistuksiin 2009. Hakupäivä 7.3.2011, http://www.stat.fi/til/syyttr/2009/syyttr_2009_2010-12-16_kat_001_fi.html. Helsinki: Tilastokeskus.

Valtioneuvoston asetus Rikosseuraamuslaitoksesta 17.12.2009/1108.

Valtioneuvoston asetus yhdyskuntapalvelusta 13.1.2011/4.

Yhdistyslaki 26.5.1989/503.

Yhdyskuntapalvelutoimikunnan mietintö. Komiteamietintö 1989:41. Helsinki: Oikeusministeriö.

Yhdyskuntaseuraamustyön arviointilomake

Laita rasti viivalle kohtaan, joka parhaiten vastaa kokemuksiasi.

Sain riittävästi tietoa yhdyskuntapalvelusta ennen palvelua vastuutyöntekijältä.

eri mieltä _____ samaa mieltä

Sain riittävästi tietoa palvelupaikasta ennen palvelua vastuutyöntekijältä.

eri mieltä _____ samaa mieltä

Sain riittävästi tietoa palvelutehtävistä ennen palvelua vastuutyöntekijältä.

eri mieltä _____ samaa mieltä

Osaamiseni huomioitiin palvelupaikkaa valittaessa.

eri mieltä _____ samaa mieltä

Sain riittävästi tietoa palvelurikkomusten jatkotoimenpiteistä.

eri mieltä _____ samaa mieltä

Vastuutyöntekijän suhtautuminen on ollut asiallista.

eri mieltä _____ samaa mieltä

Vastuutyöntekijän yhteydenpito on ollut riittävää palveluaikana.

eri mieltä _____ samaa mieltä

Vastuutyöntekijä tarjosi tarvittavia tukitoimenpiteitä riittävästi.

eri mieltä _____ samaa mieltä

Tunsin tullessi kuulluksi ja vastuutyöntekijä ymmärsi minua.

eri mieltä _____ samaa mieltä

Yhdyskuntapalvelun suorittamisella on ollut myönteisiä vaikutuksia elämäni.

eri mieltä _____ samaa mieltä